

De plaats van het Nederlands in het universitair onderwijs in Franstalig België, het belang en de toepassing ervan op de arbeidsmarkt

Casestudie onder studenten Communicatiewetenschappen,
Politieke wetenschappen en Handelsingenieur

Mémoire réalisé par
Lauren Henry
Promoteur
Dr. Sara Jonkers

Année académique 2017-2018
Master en Communication Multilingue à finalité langues des affaires

De plaats van het Nederlands in het universitair onderwijs in Franstalig België, het belang en de toepassing ervan op de arbeidsmarkt

Casestudie onder studenten Communicatiewetenschappen, Politieke wetenschappen en Handelsingenieur

Mémoire réalisé par :

Lauren HENRY

Promoteur :

Dr. Sara Jonkers

Année académique :

2017-2018

Master en Communication Multilingue à finalité langues des affaires

Dankwoord

Het schrijven van deze scriptie is een boeiende tocht geweest, maar ook een veeleisende uitdaging. Tijdens deze tocht ben ik nooit alleen geweest, zowel in donkere momenten als in zonnige dagen. Ik wil hier stilstaan om de mensen die me hebben ondersteund te bedanken.

Allereerst wil ik mijn promotor, Sara Jonkers, bedanken voor haar tijd, hulp en geduld. Zonder haar begeleidingen had ik dit project niet tot een einde kunnen brengen. Dankzij haar grote beschikbaarheid, goede adviezen en steun heb ik mijn kennis kunnen uitbreiden om dit werkstuk te schrijven.

Verder wil ik de 86 vrijwillige kandidaten die aan mijn enquête hebben deelgenomen van harte bedanken. Hun betrokkenheid en gedetailleerde antwoorden hebben me in staat gesteld om dit onderzoek uit te voeren. Ik wil ook de twee agenten van Le Forem en Actiris bedanken voor hun tijd en hulp om mijn vragen te beantwoorden.

Ten slotte wil ik mijn vrienden en familie bedanken. Ik wil in het bijzonder bij mijn vriend, Glenn, stilstaan. Hij heeft me tijdens deze twee jaren ondersteund zonder ooit de handdoek in de ring te werpen. Dank aan al die vrienden in mijn omgeving die de lange werkdagen lichter hebben gemaakt door hun steun, humor en sympathie.

Inhoudsopgave

Dankwoord	7
1. Inleiding.....	11
2. Achtergrondinformatie over België	13
2.1 Situatie in België.....	13
2.2 Demografische situatie van de talenkennis in België.....	14
2.2.1 Kennis van het Nederlands en het Frans.....	14
2.2.2 Kennis van het Engels.....	17
2.3 Het Nederlands in het Franstalig onderwijs	18
2.3.1 Vergelijking van de situatie in Wallonië en Brussel	18
2.3.2 Meer diversiteit door immersie-onderwijs	19
2.4 Conclusie	22
3. Tewerkstelling in België.....	23
3.1 Bedrijven in België	23
3.1.1 Kerncijfers.....	23
3.2 Le Forem.....	24
3.2.1 Beschrijving van Le Forem	24
3.2.2 Belang van taalkennis op de werkvloer in Wallonië	25
3.3 Actiris	26
3.3.1 Beschrijving van Actiris	26
3.3.2 Belang van taalkennis op de werkvloer in Brussel	28
3.4 Het Marshall Plan.....	29
3.5 Conclusie	31
4. Doel van de studie.....	33
5. Methodologie.....	35
5.1 Analyse studieprogramma's.....	35
5.2 Enquête onder de studenten	35
5.3 Interviews met vertegenwoordigers van Actiris en Le Forem	39
6. Overzicht studieprogramma en enquête bij de studenten	43
6.1 Focus op specifieke opleidingen in het universitair onderwijs	43

6.1.1	Drie opleidingen aan de UCL.....	43
6.1.1.1	Handelsingenieur	43
6.1.1.2	Communicatiewetenschappen	45
6.1.1.3	Politieke Wetenschappen	46
6.2	Samenvatting van de analyse	48
6.3	Resultaten van de enquête.....	49
6.3.1	Beschrijving studiepoulatie	49
6.3.2	Plaats van het Nederlands in de bestudeerde studieprogramma's.....	50
6.3.3	Factoren die de studie van het Nederlands beïnvloeden.....	52
6.3.4	Niveau en evolutie van de Nederlandse taalkennis.....	55
6.3.5	Professionele toepassing van het Nederlands.....	60
6.3.6	Sector en regio van tewerkstelling.....	61
7.	Interviews met Le Forem en Actiris.....	63
7.1	Interview met Le Forem.....	63
7.2	Interview met Actiris	65
7.3	Conclusie	68
8.	Discussie	71
8.1	Bespreking van de resultaten van de enquête in functie van de studieprogramma's	71
8.2	Bespreking van de interviews met Le Forem en Actiris	73
8.3	Et donc ?.....	74
8.3.1	Wat is de plaats van het Nederlands in de onderzochte studieprogramma's?	74
8.3.2	Wat is het belang van Nederlandse taalkennis voor tewerkstelling?	75
8.3.3	Hoe kan de situatie worden verbeterd?.....	76
8.3.3.1	Immersie	76
8.3.3.2	Contact met het professionele leven.....	76
9.	Conclusie.....	77
	Samenvatting	79
	Résumé.....	81
10.	Literatuurlijst	83

1. Inleiding

Vandaag de dag wordt vaak gezegd dat een uitgebreide talenkennis vele deuren opent. De Europese Commissie heeft in het voorbije decennium twee studies gepubliceerd over de taalkennis van de Europeanen en de invloed ervan op hun leven (Europese Commissie, 2006 & 2012). In een drietalig land zoals België zou men verwachten dat er veel belang wordt gehecht aan de meertaligheid van zijn inwoners om aldus aan de eisen van de arbeidsmarkt te voldoen. In de praktijk blijkt echter dat weinig Belgen de drie officiële landstalen beheersen, en een groot deel van de bevolking geen twee talen spreekt. Dit vormt zelden een probleem in het privéleven, maar eenmaal over de taalgrens binnen het land of in een professionele context zal dit al snel een obstakel vormen. Sinds de jaren '90 werden verschillende programma's gefinancierd met als doel het aantal meertalige inwoners binnen België te doen stijgen. De politieke instanties begonnen te investeren in het taalonderwijs en zo zagen bijvoorbeeld immersie-programma's het licht, maar de efficiëntie van deze acties is vandaag nog steeds dubieus te noemen.

Mijn beperkte persoonlijke ervaring op de arbeidsmarkt heeft me aangemoedigd om dit onderwerp verder te bestuderen. De media heeft recent veel artikels gepubliceerd over het belang van de kennis van Nederlands voor Franstalige Belgen bij het zoeken naar een baan, maar desondanks blijkt dat het aantal studenten die het Nederlands leren elk jaar vermindert. Het doel van deze scriptie is om een reële vergelijking te maken tussen het Franstalig universitair en het professioneel standpunt ten aanzien van het Nederlands. In deze scriptie zal de plaats van het Nederlands in het Franstalig universitair onderwijs worden besproken, evenals het belang ervan op de arbeidsmarkt. Deze scriptie is in twee delen verdeeld: in het eerste deel zal een overzicht worden gegeven van de achtergrondinformatie over België aan de hand van studies en theoretische concepten. Het tweede deel bevat de essentie van de studie, namelijk een enquête die werd uitgevoerd onder Bachelor- en Masterstudenten aan de Université catholique de Louvain in Louvain-la-Neuve om de plaats van het Nederlands in de studieprogramma's te meten, alsook twee interviews met medewerkers van de Franstalige regionale tewerkstellingsdiensten - Le Forem en Actiris - om de gepubliceerde cijfers te vergelijken met de reële eisen van de arbeidsmarkt.

2. Achtergrondinformatie over België

Om het thema van deze scriptie beter te begrijpen zal een grondige analyse van het taalgebruik binnen België worden uitgevoerd. België is een complex land door haar drie officiële talen en de administratieve en politieke maatregelen die hieruit voortvloeien. Voor deze reden zal in dit onderdeel de situatie in België in detail worden belicht, beginnende met de geografische situatie en de politieke belangen. Verder zal ook de demografische situatie van de talenkennis in België en de plaats van het Nederlands in het Franstalige onderwijs worden geanalyseerd.

2.1 Situatie in België

België bestaat uit drie gewesten: het Vlaamse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest. In het land worden drie officiële talen gesproken, in vier taalgebieden: Nederlands in het Nederlandse taalgebied, Frans in het Franse taalgebied, Duits in het Duitse taalgebied, en in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad zijn Nederlands en Frans de officiële talen (Belgium.be). Het Vlaamse Gewest (5,2 miljoen) telt een hoger bevolkingsaantal dan het Waalse Gewest (4,6 miljoen) en het Duitse taalgebied (72 000) (Statbel, 2017). Het Nederlands is hierdoor, theoretisch gezien, de meest gesproken taal in België vanuit demografisch standpunt (56%). Het Frans volgt met 38% en het Duits slechts met 0,4% (Europese Commissie, 2006). Toch zijn de cijfers in de praktijk anders. Een classificatie van de belangrijkste talen in België heeft aangetoond dat Frans het meest gesproken wordt (75%), gevolgd door Nederlands (70%) en Engels met 40% (Ginsburgh & Weber, 2006).

Om de goede organisatie van deze drie gewesten te garanderen werd het territorialiteitsprincipe ingevoerd. Dit houdt in dat openbare diensten enkel de officiële taal van het gewest gebruiken. In Brussel en de faciliteitengemeenten wordt zowel het Frans als het Nederlands toegepast (Vogl & Hüning, 2013). Het territorialiteitsprincipe verzekert dus de scheiding van de talen per gebied in België, vooral tussen het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest. Het heeft ook abstracte grenzen gecreëerd tussen de Vlamingen en de Walen qua cultuur en levensstijl. Het Vlaamse en het Waalse Gewest zijn in zekere zin onafhankelijk op het gebied van talen. Het onderwijs, de media en het volksvermaak worden immers allemaal in de officiële taal van het gewest voorzien. Zelfs

op de werkvloer is het mogelijk om nooit in contact te komen met de andere taal, alhoewel dit sterk afhankelijk is van de sector. Door deze omstandigheden voelen de bevolkingen in deze twee gewesten zich niet echt geroepen om de andere taal te leren (Vogl & Hüning, 2013).

2.2 Demografische situatie van de talenkennis in België

Het feit dat in België drie officiële landstalen worden gesproken, betekent niet dat alle bewoners de drie talen beheersen en vaak zelfs geen twee talen spreken zijn. In het privéleven vormt dit zelden een probleem, maar in contacten over de taalgrens heen en in het professionele leven kan dit een wel obstakel vormen. Studies tonen aan dat de kennis van Nederlands onder Franstalige Belgen onvoldoende is (Rebts, 2012; Hiligsmann, 2009). De cijfers van de Europese Commissie (2006) tonen aan dat slechts 21,5% van de Franstaligen goed Nederlands kent, terwijl 52,2% van de Nederlandstaligen aangaven dat ze het Frans beheersen. De demografische situatie van de talenkennis in België toont aan dat er grote verschillen bestaan op het gebied van de kennis van Nederlands, Frans en Engels in Vlaanderen, Brussel en Wallonië (Van Parijs & Wauters, 2006; Ginsburgh & Weber, 2006; Janssens, 2008; Lambert & Lohle-Tart, 2010; Europese Commissie, 2006).

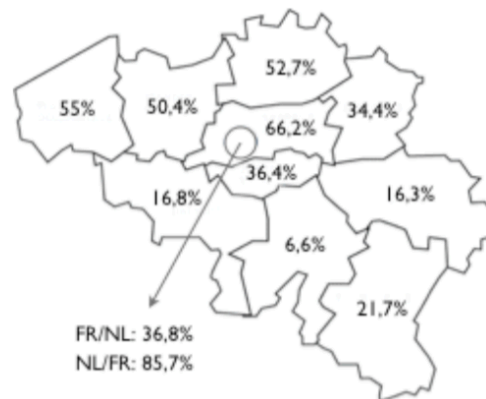
Het is nodig om aan te duiden dat de resultaten van de vermelde studies niet gekwantificeerd werden volgens de officiële taalniveaus (A1 tot C2) zoals gedefinieerd door de Europese Commissie, maar door zelfevaluatie van de ondervraagde deelnemers. Er werd verondersteld dat de ondervraagde kandidaten de betreffende taal voldoende spraken en verstonden om ten minste een gesprek te houden.

2.2.1 Kennis van het Nederlands en het Frans

Men moet kritisch blijven tegenover nationale resultaten want er bestaan grote verschillen tussen de taalkennis van de Nederlandstaligen en de Franstaligen. Een analyse van de regio's en provincies toont deze verschillen beter aan.

In 2006 werd een onderzoek gepubliceerd waarin 52,2% van de Nederlandstalige Belgen aangaven dat ze Frans goed of zeer goed beheersten, terwijl amper 21,5% van de

Franstalige Belgen aangaven dat ze Nederlands goed of zeer goed kenden (Europese Commissie, 2006). Volgens een andere studie scoorden alle provincies in Vlaanderen ten minste 50% op het gebied van tweetaligheid Nederlands-Frans, behalve Limburg dat 34,4% tweetalige Nederlandstaligen telde (Figuur 1) (Van Parijs & Wauters, 2006). Een derde studie toonde aan dat 57% van de Vlaamse bevolking tweetalig Nederlands-Frans was en dat slechts 28% enkel het Nederlands of een andere vreemde taal, maar geen Frans beheerste (Ginsburgh & Weber, 2006). Het percentage inwoners van Wallonië dat tweetalig Frans-Nederlands was lag lager met 17% en de meerderheid (57%) gaf aan enkel Frans te kennen (Ginsburgh & Weber, 2006). Figuur 1 toont aan dat 66,2% van de Nederlandstaligen in Vlaams-Brabant Frans kenden, terwijl slechts 36,4% van de Franstaligen in Waals-Brabant het Nederlands beheersten. Luik en Henegouwen telden respectievelijk slechts 16,3% en 16,8% Nederlands-Frans tweetalige inwoners. In Namen lagen de resultaten nog lager: nauwelijks 6,6% van de Franstaligen kenden de andere taal. Luxemburg toonde daarentegen een betere kennis van Nederlands, met 21,2% tweetalige Walen (Van Parijs & Wouters, 2006). Dit cijfer in Luxemburg zou kunnen worden verklaard door het belang van de toeristische sector voor deze regio en de noodzaak voor een goede talenkennis om competitief te blijven op de markt.

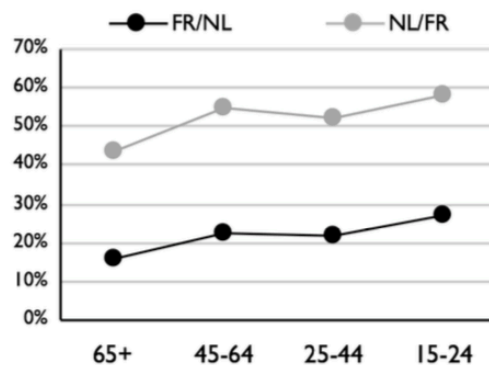

Figuur 1 - Percentage van Franstalige en Nederlandstalige Belgen die de andere taal goed of zeer goed beheersen in elke provincie (Van Parijs & Wauters, 2006)

Brussel moet op een andere manier bekeken worden. De bevolking is immers verdeeld in verschillende talengroepen: 66,5% zijn Franstalige Belgen, 28,1% komen uit het buitenland en slechts 5,3% zijn Nederlandstalige Belgen (Lambert & Lohle-Tart, 2010). Theoretisch gezien zou volgens de taalwet Nederlands evenveel worden gebruikt als Frans, maar door het lage aantal Nederlandstaligen in de hoofdstad is er een onevenwicht tussen deze twee talen. Bovendien zijn volgens Van Parijs & Wauters (2006) 85,7% van de Nederlandstaligen in Brussel het Frans machtig, terwijl slechts 36,8% van de

Franstalige Brusselaars Nederlands kennen (Figuur 1). Bovendien kiezen de meeste buitenlanders ervoor om Frans te leren wanneer ze naar Brussel komen en dragen dus bij aan het toenemend gebruik van de Franse taal (Janssens, 2008).

Wanneer de resultaten uit 2006 (Van Parijs & Wouters; Ginsburgh & Weber) in verband worden gebracht met de leeftijd van de ondervraagde personen, wordt een belangrijk verschil zichtbaar omtrent de talenkennis van de Nederlandstalige en Franstalige Belgen. Zoals Figuur 2 aantoont, was bijna 60% van de Nederlandstalige jongeren tussen 15 en 24 jaar in Brussel tweetalig, terwijl amper 30% van dezelfde categorie onder Franstalige jongeren Nederlands kenden. Toch merkte men een reële verbetering van de kennis van de tweede taal bij de jonge Brusselaars in vergelijking met de bevolking ouder dan 65 jaar (Van Parijs & Wouters, 2006).

Note : FR/NL représente les bruxellois francophones qui parlent néerlandais bien ou très bien. NL/FR représente les bruxellois néerlandophones qui parlent français bien ou très bien.

Figuur 2 – Percentages van Franstalige en Nederlandstalige Brusselaars die de andere nationale taal goed of zeer goed kennen (Van Parijs & Wouters, 2006)

De studie van Ginsburgh & Weber (2006) heeft aangetoond dat er grote verschillen bestaan op het vlak van de talenkennis tussen de jonge bevolking (jonger of gelijk aan 40) en de oudere bevolking in Vlaanderen en Wallonië (Tabel 1). Tevens werden ook verschillen binnen dezelfde leeftijdsgroepen gevonden langsheen de gewestgrens. Terwijl in Vlaanderen slechts 12% van de jonge bevolking eentalig was, was dit voor 51% het geval in Wallonië. Voor de oudere bevolkingsgroepen lagen deze cijfers hoger met 39% eentalige Vlamingen en 63% eentalige Walen. In Vlaanderen was 69% van de jonge bevolking tweetalig Nederlands-Frans, terwijl dit voor slechts 21% van de jonge Waalse bevolking het geval was. Onder de oudere bevolkingsgroepen lagen deze cijfers lager

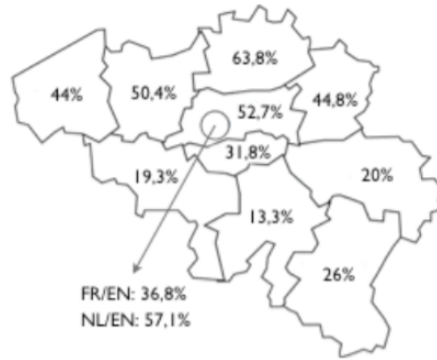
(respectievelijk 49% en 14%). Bijna 60% van de jonge Vlamingen was drietalig Nederlands-Frans-Engels, terwijl in Wallonië dit cijfer duidelijk lager lag (10%).

	Bruxelles		Flandre		Wallonie	
	≤ 40ans	> 40 ans	≤ 40ans	> 40 ans	≤ 40ans	> 40 ans
Anglais	44	40	75	36	25	11
Français	95	96	71	50	99	100
Néerlandais	58	60	99	100	23	16
Français seul	19	18	0	1	51	63
Néerlandais seul	7	2	12	39	0	2
Français et Néerlandais	49	56	69	49	21	14
Français et Anglais	42	40	61	28	24	10
Néerlandais et Anglais	33	36	74	35	11	4
Français, Néerlandais et Anglais	28	34	59	27	10	4

*Tabel 1 - Talenkennis in België in 2000 (leeftijdsgroepen)
(in % van de totale van de leeftijdsgroep) (Ginsburgh, Weber – 2006)*

2.2.2 Kennis van het Engels

De studie van Van Parijs en Wauters (2006) heeft aangetoond dat Vlaanderen eveneens beter scoorde dan Wallonië op vlak van de kennis van Engels. Vlaanderen bleef wat betreft Engels in dezelfde lijn als voor Frans en scoorde cijfers tussen 44% en 52% in de verschillende provincies. In Antwerpen gaf zelfs 63,8% van de ondervraagden aan Engels te spreken. Aan de andere kant bleef Wallonië ook op hetzelfde niveau met cijfers tussen 13% en 26%. Deze cijfers waren redelijk laag, maar waren net beter dan de cijfers voor Nederlands, en tonen een grotere belangstelling aan van de Walen om Engels te leren dan Nederlands. Bijvoorbeeld in Namen spraken dubbel zoveel mensen Engels dan Nederlands (13,3% tegen 6,6%, respectievelijk). In het centrum van België beheersten 66,2% en 31,8% van de bevolking de Engelse taal in respectievelijk Vlaams- en Waals-Brabant. Het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië is dus opnieuw duidelijk. Deze cijfers liggen in dezelfde lijn als in de regio van Brussel: 57,1% van de Nederlandstaligen en 36,8% van de Franstaligen spraken Engels (Van Parijs & Wouters, 2006).

*Figuur 3 - Van Parijs & Wauters, 2006
Percentage van de Engelse tweetalige
Nederlandstalige en Franstalige Belgen in elke
provincie*

Ook voor het Engels werd een gelijkaardige trend vastgesteld onder de jonge en oudere populaties langsheen de taalgrens. De meerderheid (74%) van de Vlaamse bevolking jonger of gelijk aan 40 jaar kon een gesprek voeren in Nederlands en Engels, terwijl slechts 24% van dezelfde groep Franstaligen in Wallonië Frans en Engels kenden. In de populatie ouder dan 40 jaar, was de kennis van het Engels minder frequent langs beide kanten van de taalgrens: slechts een derde van het oudere deel van de bevolking in Vlaanderen sprak Nederlands en Engels (35%) en amper 10% van dezelfde leeftijdsgroep in Wallonië. In Brussel was er weinig verschil te merken tussen zowel de jonge als de oude Nederlands- en Franstaligen (30% aan 40%) (Ginsburgh & Weber, 2006).

2.3 Het Nederlands in het Franstalig onderwijs

In de volgende sectie zal de situatie in het Franstalig onderwijs worden geanalyseerd op vak van de plaats van het Nederlands in de studieprogramma's.

2.3.1 Vergelijking van de situatie in Wallonië en Brussel

Door het decreet voor het onderwijs (1998) werden primaire en secundaire scholen verplicht om taallessen te geven vanaf het 5de jaar primair onderwijs, maar zelfs vroeger indien de scholen het kunnen en willen (decreet van 13 juli 1998 + Circulaire n°15, 2000). De bedoeling van dit decreet was het talenonderwijs te herstructureren om een hoger aantal tweetalige kinderen te verkrijgen. De slagzin "Tous bilingues en 2001" van Laurette Onkelinx, toenmalig Minister van Onderwijs voor de Franse Gemeenschap, was zeer

aantrekkelijk, maar de resultaten waren niet navenant (Lebrun, 2003). De Nederlandse taal wordt nog steeds onderschat in Wallonië. De oorsprong van het probleem komt uit het feit dat Waalse scholen, sinds het decreet van 1998, onafhankelijk mogen kiezen tussen Nederlands, Engels of Duits als tweede taal. Ze mogen eventueel twee talen uit deze drie keuzes voorstellen en later een derde taal aanbieden. Dit onafhankelijke systeem is enkel geldig in Wallonië en niet in Brussel. Dat betekent dat de Waalse leerlingen de mogelijkheid hebben om Engels als tweede taal te leren in plaats van Nederlands, en hun secundair diploma te behalen met een heel beperkte kennis van de tweede officiële taal van het land (Fédération Wallonie-Bruxelles, 2017)¹. Terwijl het Nederlands in 2011 nog een populaire keuze onder Franstalige jongeren was volgens een peiling van La Libre (Gerard L., 2011), is de stijgende interesse voor het Engels al langer aantoonbaar. In het afgelopen decennium is de belangstelling voor het leren van Nederlands gestegen in de kranten, maar de resultaten van de geanalyseerde studies tonen aan dat Wallonië betere cijfers scoorde omtrent Engels dan Nederlands (Van Parijs & Wauters, 2006; Ginsburgh & Weber, 2006).

Aan de andere kant van de taalgrens zijn de leerlingen verplicht om Frans te leren als tweede taal vanaf het primair onderwijs. Verder krijgen ze ook de kans om een derde taal te leren, zoals Engels bijvoorbeeld. In het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest moeten ook alle primaire en secundaire scholen Frans of Nederlands opleggen als tweede taal, naargelang het gaat over een Franstalige of Nederlandstalige school (Circulaire n°15, 2000).

2.3.2 Meer diversiteit door immersie-onderwijs

Het feit dat het talenonderwijs meer over theoretische scholing gaat dan over het actief leren gebruiken van de taal is een andere reden voor het gebrek aan efficiëntie bij het leren van een taal volgens meerdere onderzoeken (Braun, 2014; Hiligsmann & Rasier, 2015; Mettewie, 2008). Om dit probleem actief aan te pakken werden in 2003 voor het eerst immersie-opleidingen georganiseerd in België. Dat betekent dat een aantal vakken in de voornaamste vreemde taal worden onderwezen parallel met de cursussen in de moedertaal. Op deze manier kunnen de studenten twee talen tegelijkertijd leren. De vreemde taal wordt hierbij gezien als een volledig deel van het onderwijs en niet meer als een zelfstandig vak (Mettewie, 2008). Mettewie (2008) heeft het verschil onderzocht

¹ <http://www.enseignement.be/index.php/index.php?page=25228&navi=3128>

tussen traditioneel onderwijs en immersie-onderwijs. In een Brusselse school waar Nederlandstalige en Franstalige jongeren samen studeerden (Nederlandstalig onderwijs in Brussel, NoB), heeft de onderzoeker gevonden dat de studenten sterker gemotiveerd waren en meer gestimuleerd werden. “De contactsituatie zorgt ervoor dat de Franstalige leerlingen in het NoB een grotere openheid vertonen ten aanzien van meertaligheid en culturen. Een van de kenmerken van attitudes is dat die voortkomen uit socialisatieprocessen en beïnvloed worden door mensen met een voorbeeldfunctie, zoals ouders, journalisten, artiesten en leerkrachten” (Mettewie, 2008). Volgens deze resultaten is het immersie-onderwijs relevant omdat de studenten in contact worden gebracht met moedertaalsprekers. Deze hogere motivatie komt uit het feit dat de studenten de vreemde taal in een concrete context kunnen plaatsen. Het nut ervan wordt duidelijker voor hen, hun attitudes worden positiever en hun kennis verbetert sneller (Hiligsmann & Rasier, 2015). De taalgrens lijkt immers niet zo sterk te zijn wanneer beide bevolkingsgroepen samenkomen.

Het immersie-onderwijs is tegenwoordig nog niet overal beschikbaar en er bestaan bovendien veel verschillen tussen het algemene onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest. Uit de statistieken van *Entreprise des Technologies Nouvelles de l’Information et de la Communication (ETNIC)* en *Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles – Administration Générale de l’Enseignement et de la Recherche scientifique (AGERS)* over het schooljaar 2015-2016 (gepubliceerd in ETNIC, 2017), blijkt dat het taalonderwijs in deze twee Gewesten volledig verschillend wordt georganiseerd. In Tabel 2 wordt duidelijk dat het decreet uit 1998 over het onderwijs een negatieve invloed heeft gehad en grote verschillen heeft gecreëerd tussen het Waalse en het Brusselse onderwijs. In het algemeen secundair onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest samen werd het Nederlands als eerste vreemde taalonderricht voor een totaal van 69 936 leerlingen en het Engels als tweede taal met 60 497 leerlingen tijdens het schooljaar 2015-2016 (ETNIC, 2017). Toch verschilt de tendens dramatisch wanneer deze cijfers individueel worden bekeken. Tabel 3 toont aan dat de wetgeving een onevenwicht heeft gecreëerd tussen de twee Gewesten op vlak van de kennis van de Nederlandse taal. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het onderwijs van Nederlands verplicht, zoals eerder uitgelegd, maar dit is niet het geval in het Waalse Gewest. Daar waren 25 822 leerlingen die Nederlands leerden als eerste vreemde taal in 2015-2016 en slechts 201 die het Engels konden kiezen (waarschijnlijk omdat ze het

Nederlands al konden) als eerste vreemde taal in Brusselse secundaire scholen. De tweede taal werd dan het Engels, met 24 653 leerlingen die het Engels leerden in het secundair onderwijs. De mogelijkheid om de eerste taal te kiezen in Wallonië toont aan dat Franstalige studenten geen prominente belangstelling hebben voor de taal van de andere gemeenschap. Er waren namelijk 37 114 leerlingen die het Nederlands hadden gekozen als eerste vreemde taal, terwijl 41 801 studenten de voorkeur gaven aan het Engels. Zelfs als tweede taal was het Engels populairder, met 35 844 studenten tegen 23 852 voor het Nederlands (ETNIC, 2017).

Tabel 2 - Aantal leerlingen tussen het tweede en het zesde jaar secundaire onderwijs met een eerste en een tweede vreemde taal in Brussel en Wallonië tijdens het schooljaar 2015-2016 (ETNIC, 2017)

Brussels Hoofdstedelijk Gewest + Waalse Gewest	Eerste vreemde taal	Tweede vreemde taal
<i>Nederlands</i>	69 936	23 852
<i>Engels</i>	42 002	60 497

Tabel 3 - Vergelijking tussen de leerlingen van het secundaire onderwijs (2de tot 6de jaar) over de eerste en tweede taal in Brussel en in Wallonië tijdens het schooljaar 2015-2016 – (ETNIC 2017)

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Waalse Gewest
Eerste vreemde taal		
Nederlands	25 822	37 114
Engels	201	41 801
Tweede vreemde taal		
Nederlands	X	23 852
Engels	24 653	35 844

Eenmaal de studenten in het hoger onderwijs zijn wordt het vaak moeilijker om hen aan te moedigen om een nieuwe taal aan te leren omdat taallessen vaak geen prominente plaats innemen in niet-taalgerichte studieprogramma (Hilligsmann, 2009). Ze moeten dus continu worden gestimuleerd door een concreet gebruik van de Nederlandse taal en dit moet idealiter reeds beginnen tijdens het secundair onderwijs (Anckaert & Dany, 2009). Afgezien van literaire en taalkundige richtingen zijn taallessen geen prioriteit in de

programma's van de meeste studierichtingen op universiteiten en hogescholen (Anckaert & Dany, 2009). Het probleem gaat niet zozeer over het studeren van de Engelse taal, maar wel over het gebrekkige aanbod van de Nederlandse taal, aangezien er een kwantitatief probleem bestaat door het gebrek aan Nederlandstalige thematische vakken in de academische wereld. Zo werd bekendgemaakt dat 51% van de mogelijke studierichtingen in het hoger niet-universitair onderwijs in de Franstalige Gemeenschap geen taallessen aanbieden en het Nederlands een verplicht onderdeel was in amper 11% van deze studierichtingen (Anckaert & Dany, 2009). Er komen ook enorme verschillen aan het licht in gelijksoortige studieprogramma's omdat individuele onderwijsinstellingen de organisatie van hun programma's onafhankelijk kunnen kiezen, zoals vroeger uitgelegd (Anckaert & Dany, 2009). Studenten – behalve de studenten taal- en letterkunde - worden zelden geconfronteerd met Nederlandstalige bronnen, gesprekspartners of studievakken en dit fenomeen maakt het moeilijk om het echte belang van de Nederlandse taal waar te nemen in Wallonië (Anckaert & Dany, 2009). Ook is het geen verrassing dat weinig Waalse studenten Nederlandse taallessen kiezen aan de universiteit wanneer ze al geen affiniteit met het Nederlands hebben ontwikkeld tijdens het secundaire onderwijs.

2.4 Conclusie

Dit onderdeel heeft aangetoond dat er grote verschillen bestaan tussen de verschillende Gewesten op vlak van taalkennis. De politieke situatie en de wettelijke akkoorden hebben deze situatie gecreëerd. Het probleem begint dus reeds vanaf het secundair onderwijs in Wallonië, waar te weinig leerlingen voor het Nederlands kiezen omdat ze zich in vele gevallen niet voldoende bewust zijn van het belang van deze taal. Aangezien tweetaligheid Frans-Nederlands een belangrijke troef is bij het zoeken naar een baan voor de Franstalige bevolking in België (Le Forem, 2017), is het gebrek aan Nederlandse taallessen in het Franstalig hoger onderwijs problematisch wanneer de stap naar een professioneel leven wordt gezet. Deze verschillen in het Waalse en Brusselse onderwijs hebben ongelijkheden gecreëerd tussen de studenten, en dus ook tussen de werknemers uit deze regio's van het land (Rebts, 2012).

3. Tewerkstelling in België

In dit onderdeel zal de taalsituatie op de werkvloer in België geanalyseerd worden. Een overzicht van de demografie van de bedrijven in België is te vinden in het eerste deel teneinde een betere link met het belang van de Nederlandse taalkennis te maken. Vervolgens worden twee officiële openbare tewerkstellingsdiensten gepresenteerd, namelijk Le Forem en Actiris, samen met twee studies naar het belang van taalkennis die uitgevoerd werden door deze twee instituten. Deze twee actoren hebben de meest uitgebreide ervaring met tewerkstelling en het belang van taalkennis op de werkvloer. Vervolgens zal ook het Marshall Plan worden uitgelegd. Dit gaat over een regeringsinitiatief om taalstudie aan te moedigen, zowel in het onderwijs als op de werkvloer. De bedoeling van dit onderdeel is om een concreter beeld te vormen over het belang van taalkennis, voornamelijk van Nederlands, bij het zoeken naar een baan.

3.1 Bedrijven in België

3.1.1 Kerncijfers

België telt een groot aantal bedrijven, zowel grote bedrijven als KMO's (vennootschappen en eenmanszaken tot 50 werknemers), en kent een constante economische groei sinds 2005 (Vandorpe & Tchinda, 2017). Toch verschilt de groei per gewest, met een voordeel voor Vlaanderen.

In 2015 waren in totaal 599 844 KMO's actief in Vlaanderen. Dat is 56% van het aantal KMO's in België. Tussen 2006 en 2015 is het aantal KMO's in Vlaanderen blijven toenemen met een totale groei van 26% over deze periode. In 2015 waren er in Brussel 122 575 KMO's die 11% van het totale aantal vertegenwoordigden in 2015. Wallonië telde 293 000 actieve KMO's in 2015, 28% van het totaal (Vandorpe & Tchinda, 2017).

Onder de algemene bedrijven die onder de btw-normen vallen zijn de cijfers anders, maar ze blijven in dezelfde richting wijzen. In 2012 telde Vlaanderen 60% van het aantal bedrijven in België, met 267 702 bedrijven, in vergelijking met 191 211 in 2001. Brussel is van 54 623 bedrijven in 2001 tot een aantal van 72 061 bedrijven gestegen in 2012, namelijk 16,3% van het totaal in België. De cijfers zijn ook gestegen in Wallonië, met 72 169 bedrijven in 2001 tegen 105 562 in 2012, of 23,7% van het aantal bedrijven (Verduyn, 2013).

Deze twee vergelijkingen moeten apart worden bekeken omdat ze met verschillende normen rekening houden. Toch is de algemene conclusie van de twee studies dezelfde: Vlaanderen heeft een hoger aantal bedrijven en een meer constante groei. Tussen 2006 tot 2015 heeft Vlaanderen een gemiddelde jaarlijkse groei van 3% gekend en heeft in totaal een groei van 26% bereikt over deze periode. De groei in Brussel en Wallonië is echter niet te verwaarlozen: hun jaarlijkse gemiddelde groei is respectievelijk 2% en 2,6% (Vandorpe & Tchinda, 2017). Met meer dan de helft van actieve bedrijven gevestigd op haar gebied is Vlaanderen een welvarende markt die een grote werkgelegenheid biedt (Le Forem, 2017).

Het feit dat de meerderheid van de bedrijven in Vlaanderen gevestigd zijn en dat de groei in dit gewest groter is dan in de rest van het land heeft een grote impact op de werkvloer. De werkgelegenheidsgraad in Vlaanderen is immers hoger door de aanwezigheid van een groot aantal bedrijven (Statbel, 2017). Het feit dat Vlaanderen zo actief is op de markt betekent ook dat het potentieel tot samenwerking met andere bedrijven in andere regio's belangrijker is. Voor Franstaligen kan de kennis van het Nederlands voordelig zijn om interregionale contacten te vergemakkelijken tussen anderstalige bedrijven, partners, investeerders en klanten. Kennis van het Nederlands is dus niet enkel nuttig bij het zoeken naar een baan, maar ook voor het hebben van vlotte contacten met andere partners (Le Forem, 2017).

3.2 Le Forem

3.2.1 Beschrijving van Le Forem

Het Office wallon de la Formation Professionnelle et de l'Emploi (Le Forem) is opgericht in 1988 en is sinds 1989 de officiële instantie die de vorming en begeleiding van de werklozen en werkzoekenden organiseert in het Waalse Gewest. Le Forem is actief in heel Wallonië. Het is samengesteld uit 4800 medewerkers over 170 verschillende plaatsen in het Gewest, en met name vooral in de regio's Waals-Brabant-Namen, Henegouwen, Luik-Huy-Verviers en Luxemburg. Deze overheidsinstelling verzamelt vacatures en faciliteert het contact tussen werkgevers en werknemers. Le Forem helpt zowel de werknemers in hun zoektocht naar een baan als de werkgevers in hun zoektocht naar kandidaten. Werkzoekenden kunnen ook mogelijk bijkomende opleidingen volgen bij Le Forem om hun kwalificaties uit te breiden. Een van de belangrijkste opleidingsmogelijkheden van

deze instantie zijn de taalopleidingen: er worden verschillende programma's georganiseerd om de taalkennis van werkzoekenden te verbeteren door middel van stages in Vlaanderen (voor het Nederlands) of in het buitenland (voor het Engels) en taalcursussen in de lokale kantoren. Deze programma's worden door beurzen gefinancierd en brengen dus geen extra kosten voor de werkzoekenden met zich mee.

3.2.2 Belang van taalkennis op de werkvloer in Wallonië

Le Forem heeft in 2017 een onderzoek gepubliceerd over het nut van taalkennis in de zoektocht naar een job in Wallonië (cfr. *Faut-il être bilingue pour travailler en Wallonie ?*). Voor deze studie heeft Le Forem vacatures vanaf 2009 geanalyseerd en geconstateerd dat het belang van taalkennis voornamelijk afhankelijk was van het werkmilieu. Zo vroegen op het eerste zicht 80% van het aantal vacatures geen kennis van vreemde talen, maar dit cijfer moet worden genuanceerd. Wanneer dit cijfer per studieniveau werd bekeken, dan bleek de taalkennis een groter belang te hebben: in 35,7% van de vacatures waar een diploma hoger onderwijs werd gevraagd, werd immers de praktische kennis van tenminste één vreemde taal gevraagd. Hiertegenover staat dat in slechts 10,2% van de vacatures gericht op afgestudeerden van het algemeen secundair onderwijs kennis van een vreemde taal werd gevraagd.

Taalkennis was dus een belangrijk criterium voor de werkzoekenden met een diploma hoger onderwijs, maar afhankelijk van de sector was de kennis van een specifieke vreemde taal belangrijker. In het aantal vacatures waar taalkennis werd gevraagd, werd in 63,5% van de gevallen kennis van het Nederlands gevraagd, in 50,8% kennis van het Engels en in 9,4% kennis van het Duits. Voor sommige vacatures werd ook de kennis van tenminste twee vreemde talen gevraagd.

De sectoren waar het grootste belang werd gehecht aan taalkennis waren de technologische en financiële sectoren en de extraterritoriale organisaties. Een classificatie per functieprofiel toonde aan dat kaderleden meestal werden gevraagd om ten minste één vreemde taal te kennen. In vacatures binnen de informaticasector, de hotelsector en de communicatiesector werd ook meestal veel belang gehecht aan de taalkennis.

De vereiste taalniveaus waren natuurlijk afhankelijk van de functieomschrijving. De werkzoekenden hoeven dus niet steeds perfect tweetalig te zijn om aan het criterium te voldoen. Echter hoe hoger het niveau van de functie, hoe hoger de verwachtingen waren

van de werkgever over de werknemer. Van werkzoekenden met een universitair diploma werd immers verwacht dat ze een hogere taalkennis hadden dan lagere niveaus.

Het belang van taalkennis was ook afhankelijk van de locatie van de tewerkstelling. In de provincie Waals-Brabant werd in bijna de helft van de vacatures de kennis van een vreemde taal vereist. Volgens Le Forem was dit gegeven gelinkt aan het hoger studieniveau van de gemiddelde werkzoekenden in dit gebied en de nabijheid van Brussel. In Waals-Brabant werd in 48,9% van de vacatures bij Le Forem de kennis van een vreemde taal vereist; de provincies Luxemburg en Luik volgden met respectievelijk 35,3% en 32,9%.

We kunnen besluiten dat de Franstalige afgestudeerden met een universitair diploma vaker met het belang van taalkennis werden geconfronteerd. Dit was vooral het geval in de provincie Waals-Brabant. Voor hogere functies was ook meestal de kennis van een vreemde taal vereist. Zowel het Nederlands als het Engels zijn dus nuttig om een baan te vinden, maar het Nederlands is van nog groter belang.

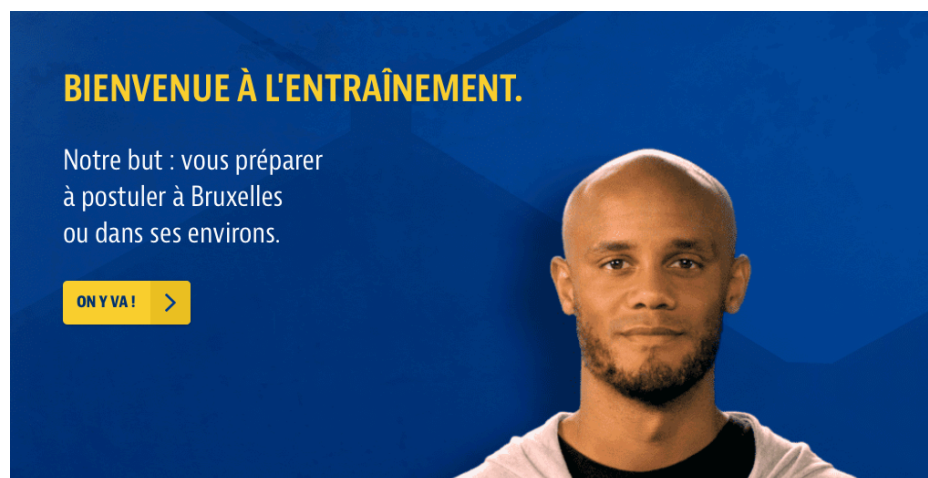
3.3 Actiris

3.3.1 Beschrijving van Actiris

Actiris is de Brusselse gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling. Zoals Le Forem is Actiris een openbare tewerkstellingsdienst. Het opereert in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en focust op het “garanderen van de matching tussen werkgevers en werkzoekenden en het organiseren van de doorstroming naar werk” (Actiris.be). Daarnaast is Actiris ook gemandateerd om het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid te coördineren. Actiris heeft tot opdracht het garanderen van “het recht op arbeid voor elke Brusselaar (in het Frans en in het Nederlands) en het bijdragen tot de economische en fiscale gezondheid en de sociale cohesie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de toename van de Brusselse werkgelegenheidsgraad” (Actiris.be).

Actiris is dus een brug tussen werknemers en werkgevers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar het organiseert ook een internationale plaatsingen rekruteringsdienst voor arbeiders om de internationale beroepsmobiliteit te bevorderen. Het is mogelijk om stagebeurzen te verkrijgen om naar het buitenland te gaan werken via Actiris; dit programma is vergelijkbaar met de mogelijkheid die wordt aangeboden door Le Forem in Wallonië.

Actiris heeft recent (in 2017) een campagne gevoerd om de studie van het Nederlands aan te moedigen. Samen met Vincent Kompany, een beroemde Belgische voetballer, heeft Actiris geprobeerd om Nederlands attractiever te maken voor de jongeren, studenten en werkzoekenden (Figuren 4 & 5). Het doel van deze campagne was het publiek bewust te maken van het belang van de kennis van het Nederlands in de zoektocht naar een baan. Met deze campagne wou Actiris ook de mogelijkheid adverteren om taallessen te volgen en aan te tonen dat er verschillende opties zijn om talen efficiënt en gemakkelijk te leren zelfs na de studieperiode.

Figuur 4 - Actiris - Campagne met Vincent Kompany om het Nederlands attractiever te maken - Begin van de Nederlandse test online

Figuur 5 - Actiris - Campagne met Vincent Kompany om het Nederlands attractiever te maken - einde van de Nederlandse test online

3.3.2 Belang van taalkennis op de werkvloer in Brussel

De studie getiteld « *Les exigences linguistiques sur le marché du travail et les connaissances linguistiques des demandeurs d'emploi bruxellois* » werd in 2011 uitgevoerd door l'Observatoire bruxellois de l'Emploi – Actiris, om het belang van taalkennis te meten op de werkvloer. Tijdens deze studie werden vacatures in de Actiris database geanalyseerd volgens hun taalvereisten. Het is belangrijk om op te merken dat deze vacatures geen volledig overzicht gaven over de werkgelegenheid in Brussel omdat Actiris niet alle vacatures van alle werkgevers verzamelde. Ook werden de vereisten qua taalniveau niet steeds duidelijk aangegeven in de vacatureteksten die werden opgesteld door de werkgevers. Het is dus moeilijk om de juistheid van deze studie te beoordelen, maar het geeft een overzicht van de verwachting op de Brusselse werkvloer (Observatoire bruxellois de l'Emploi, 2011).

In 48% van de bestudeerde vacatures die in 2010 beschikbaar waren in Brussel werd een specifieke taalkennis vereist, zonder te letten op de functieomschrijving. In vacatures voor hogere functies was dit cijfer nog hoger (61,2%). Onder de vacatures waarin een specifieke taalkennis werd vermeld, werd in 90% van de gevallen de kennis van het Frans en het Nederlands vereist, de twee nationale talen in Brussel. In 30% van de gevallen werd ook de kennis van het Engels vereist in combinatie met het Frans en het Nederlands (Observatoire bruxellois de l'Emploi, 2011).

Deze cijfers waren echter sterk afhankelijk van de functies. De eisen waren vooral aanwezig voor functies waar sociale contacten werden vereist. In meer dan 70% van deze vacatures werden specifieke vereisten qua taalkennis vermeld. Deze tendens was ook zichtbaar bij de vacatures waarvoor hogere diploma's waren vereist: ook voor deze categorie werden hogere eisen opgelegd op vlak van de talenkennis (een op de twee vacatures) dan voor lagere diploma's (drie op de tien vacatures). Bovendien was deze trend ook afhankelijk van de sector van tewerkstelling: vacatures binnen financiële instellingen, dienstenbedrijven en de commerciële sector vereisten een meer uitgebreide taalkennis dan andere sectoren. De verwachtingen lagen ook hoger binnen de privésector dan in de publieke sector. Daarentegen bleek de omvang van de bedrijven geen invloed te spelen op de taalkenniseisen (Observatoire bruxellois de l'Emploi, 2011).

Wanneer deze gegevens vergeleken werden met de concrete talenkennis van de werkzoekenden, werd duidelijk dat hoe hoger het diploma, hoe hoger de vereiste talenkennis lag. Er zijn aldus 52,8% van de werkzoekenden met een universitair diploma

die ten minste een tweede taal kunnen gebruiken, en 35,5% met een secundair diploma. Wat de kennis van het Nederlands betreft, zijn de cijfers redelijk laag: slechts 30% van de Franstalige jonge werkzoekenden (minder dan 25 jaar oud) verklaren dat ze een gemiddelde kennis van de tweede nationale taal hebben in Brussel. De werkzoekenden met een goede kennis van Frans en Nederlands bevinden zich in de groep jonger dan 50 jaar. De cijfers veranderen volgens de functies waarnaar de werkzoekenden streven. De kennis van het Frans en het Nederlands is hoger bij de werkzoekenden in sectoren waar communicatie en sociale contacten verwacht worden (Observatoire bruxellois de l'Emploi, 2011).

Om het nut van talenkennis beter te meten en begrijpen, heeft Actiris in 2010 een studie uitgevoerd met twee groepen mensen: de eerste groep had een goede of gemiddelde kennis van het Nederlands, en de tweede groep had er geen of heel weinig. De bedoeling ervan was om het percentage van de tewerkstellingsraad te meten op basis van talenkennis. Actiris heeft dus kunnen meten hoeveel talenkennis nuttig is om een baan te vinden, meer precies het nut van Nederlandse kennis voor Franstalige werkzoekenden in Brussel. Uit deze studie bleek dat de werkzoekenden uit groep 1 meer kans (53,4%) hadden om op de werkvloer te stappen dan groep 2 (50,8%). Toch lagen de resultaten heel dicht dicht bij elkaar, maar dit kan uitgelegd worden door de verschillende functies die samen bekeken werden (Observatoire bruxellois de l'Emploi, 2011).

Met deze studie heeft Actiris aangetoond dat er grote verschillen bestaan tussen de verwachtingen van de werkgevers en de reële taalkennis van de werkzoekenden. In 2010 werd in 61,2% van de vacatures gericht naar universitair opgeleide personen Frans-Nederlandse talenkennis gevraagd, maar slechts 52,8% van de werkzoekenden verklaarden dat ze een gemiddelde kennis van Nederlands en Frans hadden. Toch kan de kennis van een andere taal zo belangrijk zijn als die van het Nederlands of het Frans.

3.4 Het Marshall Plan

Het Marshall Plan werd in augustus 2005 goedgekeurd door de Waalse regering om de economische situatie van het Waalse Gewest te verbeteren. Wallonië kende in die periode immers een economische groeiachterstand in vergelijking met Vlaanderen (Accuputo *et al*, 2006). Sindsdien vormde het Marshall Plan de ruggengraat van drie opeenvolgende Waalse regeringen en werd reeds twee keer herzien: *Het Marshall Plan* (2005), *Het Marshall Plan 2.Vert* (2009) en *Het Marshall Plan 4.0* (2015). In het begin was het origineel

Marshall Plan in het bijzonder gericht naar directe economische acties, zoals investeringen in het concurrentievermogen en in het onderzoek en de ontwikkeling (Accuputo *et al*, 2006). Het doel van het *Marshall Plan* in 2005 was om het Waalse bruto binnenlands product (bbp) te doen stijgen van 73,8 miljard euro tot 90,2 miljard euro tegen 2015 (Doppagne, 2015). Sinds de introductie van het originele plan zijn de prioriteiten dezelfde gebleven, maar de middelen zijn veranderd. In de derde versie van dit Waalse initiatief, genaamd *Het Marshall Plan 4.0*, dat in 2015 in voege trad, werden nieuwe nadrukken gelegd om het initiële doel te bereiken. Op deze manier is de actuele eerste beleidsas op “Menselijk Kapitaal als Troef” gericht (planmarshall.wallonie.be, 2018). Dit betekent dat er investeringen werden gepland vanaf 2015 om de scholing van de Waalse populatie breder en efficiënter te maken (planmarshall.wallonie.be, 2018). Een van de prioriteiten van deze eerste beleidsas is de verbetering van de opleiding en de kennis van vreemde talen in Wallonië. In totaal werd 304,5 miljoen euro aan deze beleidsas toegekend (planmarshall.wallonie.be, 2018). Er werden verschillende acties tot uitvoering gebracht om de toegang tot de studie van vreemde talen te garanderen voor iedereen. Deze acties vormden reeds een onderdeel van *Het Marshall Plan 2.Vert*, maar konden niet aan de eisen en de verwachtingen voldoen. Onder *Le Plan Langue*, dat deel uitmaakt van het regeringsplan sinds 2010 werden beurzen beschikbaar gesteld voor studenten en jonge afgestudeerden om talen te leren, zowel in het buitenland als tijdens een stage in een anderstalig bedrijf (planmarshall.wallonie.be, 2018). Maar in 2015 had de Waalse regering goed begrepen dat het aanbod niet tegemoetkwam aan de vraag. Bijgevolg heeft de regering Magnette zijn plan herzien in 2015 om meer aangepaste acties voor te stellen. Onder *het Marshall Plan 4.0* krijgen de studenten de mogelijkheid om deel te nemen aan taalkundig immersie-onderwijs in taalscholen of stages in bedrijven uit te voeren. Afgestudeerden en werkzoekenden kunnen vanaf 2015 tevens deelnemen aan programma's in het buitenland. Professionele stages gedurende een periode van drie maanden in de BRIC-landen (Brazil-Rusland-Ierland-China) kunnen worden gefinancierd door beurzen van *Het Marshall Plan 4.0* in samenwerking met Le Forem. In Vlaanderen worden ook stages georganiseerd voor inwoners van Wallonië die hun Nederlands willen verbeteren of verder ontwikkelen. De besproken initiatieven tonen aan dat de Waalse regering bewust is van het belang van taalkennis voor werkzoekenden en werknemers (planmarshall.wallonie.be, 2018).

3.5 Conclusie

We kunnen besluiten dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de werkgelegenheid in Brussel en Wallonië. Volgens de studies uitgevoerd door Le Forem en Actiris in respectievelijk 2017 en 2011 is het belang van kennis van Nederlands afhankelijk van de professionele sector en van het Gewest. In Wallonië vereisten tussen 35% en 40% van de vacatures op hoger onderwijsniveau de kennis van ten minste één vreemde taal (Le Forem, 2017). Natuurlijk varieerde het gevraagde niveau naargelang de vacature en de functie. Een perfect tweetalig niveau werd dus niet steeds gevraagd.

In vergelijking met Wallonië namen de kansen op tewerkstelling van een kandidaat sterker af wanneer deze niet ten minste tweetalig was in Brussel. De vraag naar talenkennis in het Frans en het Nederlands op universitair of hoger niveau in 2010 bereikte 61,2%, maar slechts 52,8% van de werkzoekenden verklaarde een gemiddelde kennis van Nederlands en Frans te bezitten.

Om dit probleem van vraag en aanbod aan te pakken hebben Le Forem en Actiris acties genomen. Le Forem is sinds een paar jaren partner geworden van Het Marshall Plan (initiatief van de Waalse regering) waarbij verschillende oplossingen worden voorgesteld om de toegang tot taalopleidingen te garanderen voor iedereen in Wallonië. In 2017 voerde Actiris zijn nieuwe campagne met Vincent Kompany om een groter aantal afgestudeerden en werkzoekenden bewust te maken van het belang van Nederlands en de bestaande middelen om de taal te leren.

4. Doel van de studie

Er is een discrepantie tussen de kennis van Nederlands en Frans in België. Meerdere studies hebben aangetoond dat er een groot deel van de Nederlandstalige bevolking het Frans machtig is, terwijl onder de Franstalige bevolking de kennis van Nederlands vaak niet op hetzelfde niveau ligt. In het dagelijkse leven vormt dit vaak geen probleem. Toch wanneer de stap naar een professionele omgeving wordt gezet, wordt een beperkte taalkennis een obstakel voor veel werkzoekenden.

In deze scriptie zal de plaats en het belang van het Nederlands in 3 specifieke opleidingen aan een Belgische Franstalige universiteit worden bekeken. Vervolgens zal het belang van de kennis van het Nederlands voor de arbeidsmarkt geanalyseerd worden. Het onderzoek werd gebaseerd op drie grote zuilen:

- 1) Het aanbod van taallessen zal worden bestudeerd in drie verschillende opleidingen aan de Université catholique de Louvain (Louvain-la-Neuve), namelijk Handelsingenieur, Communicatiewetenschappen en Politieke wetenschappen. Deze opleidingen werden gekozen omdat taalkennis belangrijk is in deze sectoren, maar dit toch geen taalopleidingen zijn.
- 2) De tewerkstelling voor deze drie opleidingen binnen België zal worden geanalyseerd aan de hand van interviews met Le Forem en Actiris. Deze twee instanties zijn de belangrijkste tewerkstellingsinstanties voor Franstaligen in België.

Het doel van deze studie is dus om de plaats van het Nederlands in de drie gekozen opleidingen te onderzoeken om het belang van kennis van Nederlands in het kader van tewerkstelling te meten.

5. Methodologie

5.1 Analyse studieprogramma's

Voor deze scriptie werden drie verschillende opleidingen gekozen uit de faculteit ESPO aan de Université catholique de Louvain (UCL) in Louvain-la-Neuve, namelijk Handelsingenieur, Communicatiewetenschappen en Politieke Wetenschappen. Deze drie richtingen werden gekozen omdat het aanbod aan taalonderwijs eerder beperkt is hoewel ze naar beroepsdomeinen leiden die de kennis van meerdere talen vereisen. Het taalaanbod in deze opleidingen werd geanalyseerd aan de hand van de beschikbare studieprogramma's op de universitaire website (www.uclouvain.be). De gegevens werden verzameld in februari 2018. Elke opleiding werd geanalyseerd volgens verschillende criteria:

- Aanwezigheid van Nederlandstalige vakken, ofwel taalvakken, ofwel inhoudsvakken
- Aantal Nederlandstalige vakken per jaar vanaf het eerste jaar Bachelor tot en met het tweede jaar Master
- Mogelijkheid om opties in talen te kiezen of niet

5.2 Enquête onder de studenten

Om de taalkennis van de studenten in de studierichtingen Communicatiewetenschappen, Handelsingenieur en Politieke wetenschappen aan de UCL te meten werd informatie verzameld over deze studenten aan de hand van een vragenlijst. De vragenlijst werd samengesteld op LimeSurvey200 en verspreid onder de studenten aan de hand van sociale media gebruik makende van Facebook tijdens de periode oktober-november 2017. In de Facebookgroepen van de bestudeerde studierichtingen werd een oproep gelanceerd om deel te nemen aan deze enquête. De vragenlijst werd gepubliceerd in zes verschillende Facebookgroepen, namelijk de groepen voor Bachelor- en Masterstudenten voor de drie studierichtingen. Bovendien werd contact opgenomen met het secretariaat van de faculteit ESPO (*Faculté des Sciences économiques, sociales, politiques et de communication*) van de UCL in Louvain-la-Neuve om de enquête onder de doelgroep te verspreiden. Het secretariaat heeft deze aanvraag echter geweigerd omdat het geen officiële enquête binnen de faculteit was.

De volgende vragenlijst werd verspreid onder de studenten in de gekozen studierichtingen en bevatte vragen over het profiel van de student om minimale demografische informatie in te winnen over de anonieme studiedeelnemers (vragen 1, 2 en 20). Er werden vragen gesteld naar de aanwezigheid van Nederlands in de programma's (heden en verleden) en het aantal uren (vragen 3 tot en met 7). Er werd ook gevraagd ofwel de Nederlandse vakken opties of verplichten vakken waren, en welke factoren de studenten hebben beïnvloed om het Nederlands te leren (vragen 8 en 9). Er werden vragen gesteld naar de voorkennis Nederlands en de huidige kennis Nederlands om de verbeteringen te meten (vragen 10 en 11). Met vragen 12 en 13 was het de bedoeling om te weten te komen sinds wanneer de studenten het Nederlands studeerden en ofwel de vakken voldeden aan de verwachtingen. Er werd ook gevraagd aan de studenten of ze bewust waren van het belang van het Nederlands op de arbeidsmarkt en in hun respectievelijke sectoren, zowel of ze voorbereid voelden om de taal professioneel te gebruiken (vragen 14 tot en met 18). Met vraag 19 wilden we onderzoeken waar de studenten graag zouden gaan werken om hun niveau Nederlands te vergelijken met het belang van het Nederlands in deze regio's.

1. Quelle est votre année d'étude ?

- a. BAC 1 b. BAC 2 c. BAC 3 d. MA 1 e. MA 2

2. Quel est votre programme ?

- a. Ingénieur de gestion b. Information et communication c. Sciences politiques

3. Pour les étudiants de bachelier, votre programme comprend-il des cours en néerlandais ?

4. Pour les étudiants en master, votre programme comprend-il des cours en néerlandais ?

5. Pour les étudiants de master, votre programme de bachelier comprenait-il des cours de néerlandais ?

6. Pour les étudiants de bachelier, comptez-vous suivre des options en néerlandais lors du Master ? Veuillez expliquer vos motivations.

7. Combien d'heures de néerlandais par semaine avez-vous dans votre année actuelle ?

8. Le néerlandais est-il imposé dans le programme ou s'agit-il d'une option ?

- a. Imposé b. Option

9. Combien ces facteurs vous influencent-ils dans votre apprentissage du néerlandais ? (Veuillez évaluer chaque facteur)

	Pas d'influence	Influence faible	Neutre	Légère influence	Forte influence
La politique belge					
Votre entourage proche					
Les nécessités du marché du travail qui vous concerne					
Raisons personnelles					

10. Quel était votre niveau au commencement des cours de néerlandais à l'université ? Veuillez sélectionner une réponse ci-dessous

- a. Je suis complètement débutant, je ne parle pas et ne comprends pas la langue (A0)
- b. Je peux comprendre certaines conversations dans des situations quotidiennes si l'interlocuteur parle doucement et clairement (A1)
- c. Je peux me débrouiller dans des situations quotidiennes si l'interlocuteur parle doucement et clairement et faire des phrases (A2)
- d. Je peux m'exprimer aisément et clairement sur des sujets de la vie quotidienne (B1)
- e. Je peux utiliser la langue de manière efficace, j'ai une bonne connaissance de la grammaire, je peux nuancer mes phrases (B2)
- f. Je peux m'exprimer sur des sujets plus complexes et être spontané.e (C1)
- g. J'utilise la langue avec aisance et facilité quel que soit le sujet (C2)

11. Quel est votre niveau actuel ?

- a. Je peux comprendre certaines conversations dans des situations quotidiennes si l'interlocuteur parle doucement et clairement (A1)
- b. Je peux me débrouiller dans des situations quotidiennes si l'interlocuteur parle doucement et clairement et faire des phrases (A2)
- c. Je peux m'exprimer aisément et clairement sur des sujets de la vie quotidienne (B1)
- d. Je peux utiliser la langue de manière efficace, j'ai une bonne connaissance de la grammaire, je peux nuancer mes phrases (B2)
- e. Je peux m'exprimer sur des sujets plus complexes et être spontané.e (C1)
- f. J'utilise la langue avec aisance et facilité quel que soit le sujet (C2)

12. Depuis combien de temps étudiez-vous le néerlandais dans un contexte scolaire/académique ?

- a. Depuis les primaires
- b. Depuis les secondaires
- c. Depuis le bachelier
- d. Depuis le master

13. Si vous avez déjà suivi des cours de néerlandais dans le cadre universitaire au cours des années précédentes, étaient-ils à la hauteur de vos espérances et avez-vous atteint le niveau souhaité ? Veuillez expliquer pourquoi.

- a. Oui b. Non

14. Dans quel secteur voudriez-vous travailler à la fin de vos études ? Cochez la ou les réponses adéquates

- a. Secteur primaire b. Secteur secondaire c. Secteur tertiaire

15. La nécessité d'avoir des connaissances en néerlandais pour élargir ses chances d'emploi a-t-elle été évoquée au cours de vos études ?

- a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 e. 5

16. Pensez-vous personnellement que la connaissance du néerlandais est un facteur important pour trouver un emploi dans votre domaine ?

- a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 e. 5

17. Pensez-vous avoir un jour besoin du néerlandais dans votre vie professionnelle ?

- a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 e. 5

18. Si, lors de votre carrière professionnelle, vous êtes confronté au néerlandais, pensez-vous que vous y aurez été préparé par vos études ?

- a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 e. 5

19. Dans quelle région souhaiteriez-vous travailler ? Cochez la ou les réponses adéquates

- a. Wallonie b. Flandre c. Bruxelles d. Région germanophone belge e. Ailleurs

20. De quelle région êtes-vous originaire ?

- a. Wallonie b. Flandre c. Bruxelles d. Région germanophone belge e. Ailleurs

5.3 Interviews met vertegenwoordigers van Actiris en Le Forem

Om de resultaten uit de enquête en het belang van het Nederlands voor tewerkstelling te kaderen, werd contact opgenomen met Le Forem en Actiris via e-mail en telefoon. Deze instanties zijn de meeste relevante bronnen om de plaats van Nederlands op de werkvloer in te schatten. Een eerste afspraak werd bekomen met Vanessa Kint van Le Forem. Deze afspraak vond plaats op vrijdag 26 januari 2018 in Louvain-la-Neuve. Het interview verliep over één uur en in twee delen. Na een korte uitleg over het onderwerp van de scriptie heeft Vanessa Kint geantwoord op een serie van tien vragen over haar ervaring met de Nederlandse taalkennis van zowel de jonge werkzoekenden als universitaire studenten die in contact komen met Le Forem. Het eerste deel ging voornamelijk over de studenten, hun taalkennis en de verschillende factoren die hun taalkeuzen kunnen beïnvloeden.

Later werd een afspraak gemaakt met een agent van Actiris, die anoniem wenst te blijven, op donderdag 12 april 2018 in Brussel. We kunnen enkel stellen dat deze persoon een Nederlandstalige inwoner van Brussel is en op dagelijkse basis direct contact heeft met werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het interview werd in het Nederlands afgenomen en heeft een uur in beslag genomen. Na een korte uitleg van het onderwerp van het onderzoek werden dezelfde tien vragen gesteld als tijdens het interview met Vanessa Kint (Le Forem).

Tijdens beide afspraken werden dezelfde vragen gesteld aan de agent van Le Forem en degene van Actiris om een onpartijdige vergelijking te maken tussen de situaties in Wallonië en Brussel

De volgende vragenlijst werd gebruikt tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van Le Forem en Actiris. Met vragen 1 en 2 wilden we de motivaties van de studenten om het Nederlands al dan niet te leren toetsen aan de professionele ervaring van de twee vertegenwoordigers. Vragen 3 en 4 werden gesteld om de mening van de twee vertegenwoordigers te kennen over de afstand tussen de Nederlandstaligen en de Franstaligen op de arbeidsmarkt en over de mogelijke negatieve impact van het gebrek aan kennis van de tweede landstaal voor de kandidaten. Vragen 5 tot en met 8 waren bedoeld om het belang van taalkennis op de arbeidsmarkt in de verschillende regio's in te schatten en dit met de vraag naar en het aanbod aan meertalige kandidaten te vergelijken.

Met vraag 9 wilden we onderzoeken welke sectoren het meest belang hechten aan taalkennis volgens de twee instanties om deze resultaten met die van de enquête te vergelijken. Vraag 10 was bedoeld om de ervaringen van de twee vertegenwoordigers omtrent de tewerkstelling van eentalige en meertalige kandidaten te bespreken. Met deze resultaten wilden we een concrete vergelijking maken tussen het standpunt van de studenten over talen en de eisen van de arbeidsmarkt.

- 1) Selon mes résultats, le nombre d'étudiants suivant des cours de néerlandais dans les options citées diminue du Bachelier au Master. Pourtant, lorsque l'on demande aux Bacheliers s'ils sont prêts à étudier le néerlandais en Master, une majorité répond par l'affirmative. Aussi, les Masters ont l'air bien au courant de la nécessité du néerlandais au travail. Que pensez-vous de cette tendance qu'on les étudiants à abandonner le néerlandais malgré leur bonne volonté ? A quelles raisons pensez-vous pour expliquer ce phénomène ?
- 2) Les étudiants disent ne pas être influencé par la politique lorsqu'ils choisissent d'étudier le néerlandais ou non. Pourtant, certains politiciens ont déjà tenté d'encourager l'apprentissage du néerlandais, comme Mme Onkelinx par exemple, ou des initiatives comme le plan Marshall tentent de faire remonter le niveau de bilingues. Qu'en pensez-vous ?
- 3) Selon votre expérience, confirmez-vous la présence d'une distance/séparation entre les francophones et les néerlandophones ? Les francophones n'ont en effet pas l'air de vouloir apprendre le néerlandais pour des raisons sociales, mais ne se concentreraient que sur les bénéfices économiques que la connaissance de la langue leur apporterait.
- 4) En effet, la majorité des étudiants ayant répondu à l'enquête ont conscience de la nécessité du néerlandais dans le cadre professionnel, mais très peu se sentent prêts à l'utiliser, et cela vise même les étudiants en Master. Qu'en pensez-vous ?
- 5) La majorité des répondants aimerait travailler à Bruxelles, mais avec des connaissances en néerlandais limitées, ont-ils réellement une chance de trouver un aussi bon emploi que s'ils étaient vraiment bilingues ?
- 6) Sur une échelle de 1 à 5, combien ces étudiants auraient besoin du néerlandais selon vous ?

- 7) Quel est le pourcentage actuel de demandeurs d'emploi bilingues FR/NL - FR/AN - FR/autre.s en général ? Et en ce qui concerne les jeunes diplômés en Information-Communication, Ingénieur de Gestion et Sciences Politiques ? Et le pourcentage de demandeurs d'emploi unilingues ?
- 8) Quelles sont les chances en général pour un demandeur d'emploi unilingue de trouver un travail en comparaison avec un demandeur d'emploi bilingue ?
- 9) Quels sont les secteurs où les demandes de connaissance en langues sont les plus élevées ? (En rapport avec les options citées)
- 10) Quelle est l'expérience de votre agence face à cette situation d'unilinguisme/bilinguisme ?

6. Overzicht studieprogramma en enquête bij de studenten

6.1 Focus op specifieke opleidingen in het universitair onderwijs

6.1.1 Drie opleidingen aan de UCL

De programma's van de opleidingen tot Handelsingenieur, Communicatiewetenschappen en Politieke Wetenschappen zullen worden bestudeerd. Terwijl deze drie studierichtingen geen specifieke taalrichtingen zijn, is een grondige taalkennis wel noodzakelijk om worden tewerkgesteld in deze sectoren in België (Le Forem, 2016). Er wordt Engels en Nederlands aangeboden in de drie richtingen, maar dit is vaak slechts beschikbaar als optionele cursussen en is dus niet verplicht. Dat betekent dat studenten hun opleiding kunnen afronden zonder een goede talenkennis te ontwikkelen. Het feit dat de studenten tijdens hun studies bewust worden van het belang van het Nederlands voor hun professionele toekomst, betekent niet dat ze Nederlandse vakken kunnen/zullen volgen tijdens hun opleiding. Een gedetailleerde analyse van de drie bestudeerde opleidingen zal meer duidelijkheid scheppen over deze verschillende problemen.

6.1.1.1 Handelsingenieur

Tijdens het Bachelorprogramma Handelsingenieur van 180 credits over een periode van drie jaar (Figuur 6), onderwezen in het Frans, staat vooral Engels als vreemde taal centraal. In de sectie "doelstelling" in de beschrijving van dit programma op de website van de UCL wordt de ontwikkeling van talenkennis aan de ene kant als een pluspunt voorgesteld, maar aan de andere kant worden enkel activiteiten in het Frans en het Engels georganiseerd, waarbij dus slechts één vreemde taal aan bod komt in het verplicht programma. De studenten kunnen via keuzevakken een derde taal aanleren, met name Nederlands, Spaans of Duits. Deze taallessen zijn dus geen verplicht onderdeel van het programma, terwijl de Engelstalige vakken dit wel zijn.

<https://uclouvain.be/prog-2017-inge1ba>

Bachelier en ingénieur de gestion

INGE1BA 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 180 crédits - 3 années - Horaire de jour - En français

Mémoire/Travail de fin d'études : **NON** - Stage : **NON**

Activités en anglais: **OUI** - Activités en d'autres langues : **NON**

Activités sur d'autres sites : **NON**

Domaine d'études principal : **Sciences économiques et de gestion**

Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**

Code du programme: **INGE1BA** - Cadre francophone de certification (CFC): 6

Figuur 6 – Bachelorprogramma in Handelsingenieur

Later, tijdens het Masterprogramma van Handelsingenieur van 120 credits over een periode van twee jaar (Figuur 7), worden Engelstalige vakken nog belangrijker voor het programma. Tijdens deze Master worden een groot aantal activiteiten zowel in het Frans als in het Engels georganiseerd. In sommige gevallen is het ook mogelijk om dezelfde vakken in het Nederlands te kiezen, zoals bijvoorbeeld het vak *Corporate Social Responsibility* en *Maatschappelijke Verantwoordelijkheid van bedrijven*. Hoewel hier taalkennis zelfs niet meer wordt besproken als een kernelement van de opleiding, wordt toch bijna de helft van het programma in een vreemde taal georganiseerd, meestal in het Engels.

<https://uclouvain.be/prog-2017-inge2m>

Master [120] en ingénieur de gestion

INGE2M 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 120 crédits - 2 années - Horaire de jour - En français

Mémoire/Travail de fin d'études : **OUI** - Stage : **OUI**

Activités en anglais: **OUI**

Activités sur d'autres sites : **optionnel**

Domaine d'études principal : **Sciences économiques et de gestion**

Organisé par: **Louvain School of Management (LSM)**

Code du programme: **INGE2M** - Cadre francophone de certification (CFC): 7

Figuur 7 – Masterprogramma in Handelsingenieur

6.1.1.2 Communicatiewetenschappen

Tijdens het Bachelorprogramma Communicatiewetenschappen van 180 credits over een periode van drie jaar (Figuur 8), onderwezen in het Frans, worden geen vakspecifieke activiteiten in een vreemde taal georganiseerd, maar wel taallessen in Engels en Nederlands. De studenten krijgen één college Engels en één college Nederlands per jaar, beide van 30 uren en 3 credits. Ze hebben vanaf het tweede jaar ook de mogelijkheid om een derde taal te leren: ofwel Duits, ofwel Spaans. In de doelstellingen van de opleiding wordt gesteld dat studenten “in drie talen bovenop het Frans” zullen kunnen communiceren op het einde van deze opleiding. In de beschrijving van dit programma op de website van de UCL worden die taallessen niet genoemd omdat ze geen vakspecifieke activiteiten in communicatie zijn.

(<https://uclouvain.be/prog-2017-comu1ba-an2>)

Bachelier en information et communication
COMU1BA 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 180 crédits - 3 années - Horaire de jour - En français
Mémoire/Travail de fin d'études : **NON** - Stage : **NON**
Activités en anglais: **NON** - Activités en d'autres langues : **NON**
Activités sur d'autres sites : **NON**
Domaine d'études principal : **Information et communication**
Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**
Code du programme: **COMU1BA** - Cadre francophone de certification (CFC): 6

Figuur 8 - Bachelorprogramma in Communicatiewetenschappen

De vervolgopleiding van het Bachelorprogramma Communicatiewetenschappen is het Masterprogramma Communicatiewetenschappen van 120 credits over een periode van twee jaar (Figuur 9), dat wordt onderwezen in het Frans. In dit programma zijn taallessen optioneel, zowel voor het Engels als voor andere talen. Toch hebben de studenten sowieso één taalcollege in het Engels en één in het Nederlands in hun verplicht programma. In deze richting is het mogelijk om het diploma te behalen zonder vakspecifieke activiteiten in een andere taal dan het Frans te hebben gehad.

(https://uclouvain.be/prog-2017-corp2m-prerequis_entre_cours)

Master [120] en communication

CORP2M 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 120 crédits - 2 années - Horaire de jour - En français

Mémoire/Travail de fin d'études : **OUI** - Stage : **OUI**

Activités en anglais: **optionnel** - Activités en d'autres langues : **optionnel**

Activités sur d'autres sites : **optionnel**

Domaine d'études principal : **Information et communication**

Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**

Code du programme: **CORP2M** - Cadre francophone de certification (CFC): 7

Figuur 9 - Masterprogramma in Communicatiewetenschappen 2 jaar

Een ander mogelijk vervolg van hetzelfde Bachelorprogramma is het Masterprogramma Communicatiewetenschappen van 60 credits over een periode van één jaar (Figuur 10), onderwezen in het Frans. In dit geval adverteert de universiteit enkel het Engels als optionele taal en maakt geen gewag van andere talen. Tijdens dit programma is het bijna onmogelijk om voor Nederlandstalige vakken te kiezen. Zelfs het aantal Engelstalige colleges is vrij beperkt.

<https://uclouvain.be/prog-2017-comu2m1>

Master [60] en information et communication

COMU2M1 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 60 crédits - 1 année - Horaire de jour - En français

Mémoire/Travail de fin d'études : **OUI** - Stage : **optionnel**

Activités en anglais: **optionnel**

Activités sur d'autres sites : **optionnel**

Domaine d'études principal : **Information et communication**

Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**

Code du programme: **COMU2M1** - Cadre francophone de certification (CFC): 7

Figuur 10 - Masterprogramma in Communicatiewetenschappen 1 jaar

6.1.1.3 Politieke Wetenschappen

Tijdens het Bachelorprogramma Politieke wetenschappen van 180 credits over een periode van drie jaar (Figuur 11) worden vakspecifieke activiteiten zowel in het Frans als in het Engels georganiseerd. Het programma bevat ook taallessen met het Engels als eerste taal, en voor het Nederlands, het Duits of het Spaans als tweede taal. In de

doelstellingen van deze opleiding wordt vermeld dat de studenten twee andere talen bovenop het Frans zullen kunnen ontwikkelen tijdens dit programma.

(<https://uclouvain.be/prog-2017-spol1ba>)

Bachelier en sciences politiques, orientation générale

SPOL1BA 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 180 crédits - 3 années - Horaire de jour - En français
Mémoire/Travail de fin d'études : **NON** - Stage : **NON**
Activités en anglais: **OUI** - Activités en d'autres langues : **NON**
Activités sur d'autres sites : **NON**
Domaine d'études principal : **Sciences politiques et sociales**
Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**
Code du programme: **SPOL1BA** - Cadre francophone de certification (CFC): 6

Figuur 11 - Bachelorprogramma in Politieke Wetenschappen

Het Masterprogramma Politieke wetenschappen, optie Algemene Oriëntatie van 120 credits over een periode van twee jaar (Figuur 12) is één van de mogelijke vervolgopleidingen van het Bachelorprogramma Politieke wetenschappen. Tijdens deze Master worden vakspecifieke activiteiten georganiseerd in het Frans en in het Engels. De studenten hebben de mogelijkheid om thematische taallessen in het Engels, Nederlands of Duits te kiezen als keuzevakken bovenop bijkomende taallessen.

(<https://uclouvain.be/prog-2017-spol2m-lspol200o>)

Master [120] en sciences politiques, orientation générale

SPOL2M 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 120 crédits - 2 années - Horaire de jour - En français
Mémoire/Travail de fin d'études : **OUI** - Stage : **optionnel**
Activités en anglais: **OUI** - Activités en d'autres langues : **NON**
Activités sur d'autres sites : **NON**
Domaine d'études principal : **Sciences politiques et sociales**
Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**
Code du programme: **SPOL2M** - Cadre francophone de certification (CFC): 7

Figuur 12 - Masterprogramma in Politieke Wetenschappen

Het Masterprogramma Politieke wetenschappen, optie Internationale Relaties van 120 credits dat loopt over een periode van twee jaar (Figuur 13) is een andere mogelijke keuze na het Bachelorprogramma Politieke wetenschappen. Tijdens deze opleiding worden vakspecifieke activiteiten in het Frans en het Engels onderwezen. Studenten kunnen ook

een bijkomende taaloctie kiezen om hun talenkennis te ontwikkelen, maar ze krijgen geen vakspecifieke activiteiten in andere talen, ook niet in het Nederlands.

(<https://uclouvain.be/prog-2017-spri2m>)

Master [120] en sciences politiques, orientation relations internationales

SPRI2M 2017-2018 Louvain-la-Neuve

A Louvain-la-Neuve - 120 crédits - 2 années - Horaire de jour - En français

Mémoire/Travail de fin d'études : **OUI** - Stage : **optionnel**

Activités en anglais: **OUI** - Activités en d'autres langues : **NON**

Activités sur d'autres sites : **NON**

Domaine d'études principal : **Sciences politiques et sociales**

Organisé par: **Faculté des sciences économiques, sociales, politiques et de communication (ESPO)**

Code du programme: **SPRI2M** - Cadre francophone de certification (CFC): 7

Figuur 13 - Masterprogramma Politieke wetenschappen, optie Internationale Relaties

6.2 Samenvatting van de analyse

Na een gedetailleerde analyse van deze drie opleidingen kan men zeggen dat het belang van kennis van Nederlands voor het latere professionele leven niet steeds duidelijk wordt op basis van het studieprogramma. In het algemeen springen een aantal kernpunten in het oog:

- Zowel de Bachelor als de Masterprogramma's bieden een brede waaier aan van Engelstalige vakken, ofwel onder de vorm van vakspecifieke activiteiten ofwel als taalcolleges, behalve de opleiding tot Communicatiewetenschappen die minder mogelijkheden bevat.
- Er is slechts een klein aantal Nederlandstalige vakken beschikbaar tijdens deze drie opleidingen (met in het bijzonder weinig Nederlandstalige vakspecifieke activiteiten). De Master Handelingenieur is een uitzondering hierop en biedt de mogelijkheid om het Engelstalige vak *Corporate Social Responsibility* ook in het Nederlands (*Maatschappelijke Verantwoordelijkheid van bedrijven*) te volgen. In de meeste gevallen kunnen de studenten het Nederlands alleen door taallessen leren, maar echter zelden door thematische colleges in verband met hun richting.
- Alle opleidingen bieden de mogelijkheid om een derde taal te studeren.

- Het is mogelijk om geen Nederlands tijdens het Bachelorprogramma te volgen en om toch Nederlandse lessen in het Masterprogramma volgen. Toch betekent dit vaak een te grote belasting voor de meeste studenten om een nieuwe taal te leren tijdens hun Master.

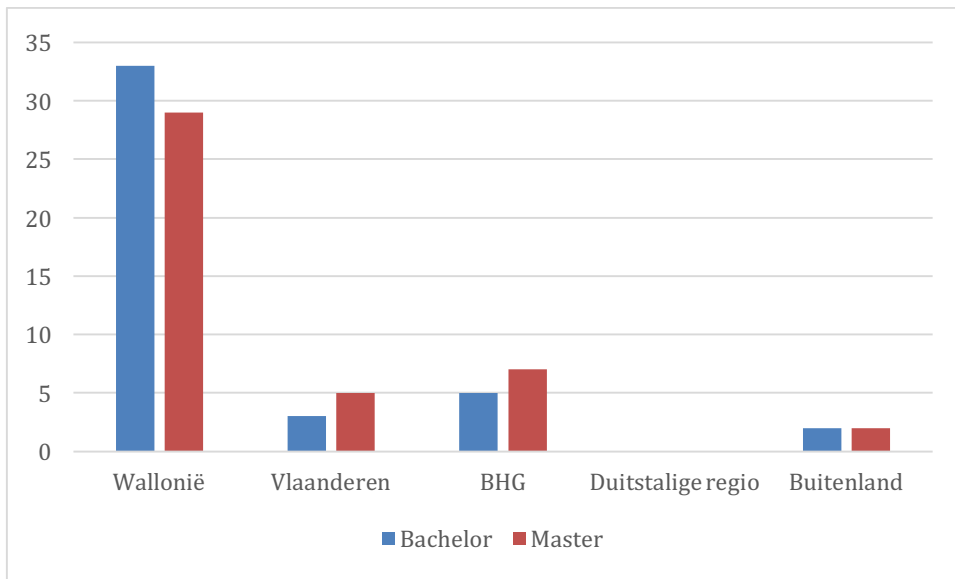
Later in deze scriptie zullen deze gegevens met de resultaten van de enquête onder de studenten worden vergeleken.

6.3 Resultaten van de enquête

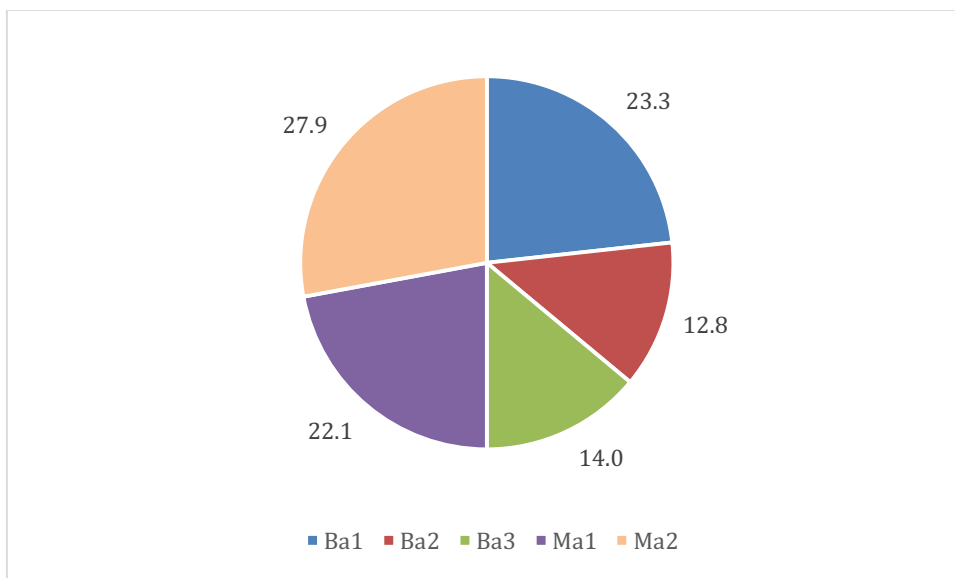
6.3.1 Beschrijving studiebevolking

Aan deze studie hebben 121 deelnemers deelgenomen tijdens de periode oktober-november 2017. In totaal werden 86 vragenlijsten volledig ingevuld. De onvolledig ingevulde vragenlijsten (N=35) werden niet opgenomen in de analyse van de resultaten. De resultaten hieronder zijn te linken met vragen 1, 2 en 20.

Alle 86 deelnemers met volledig ingevulde vragenlijsten hadden Frans als moedertaal. De meerderheid van de deelnemers (62/86; 72,1%) was woonachtig in Wallonië, 12/86 (14%) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 8/86 (9,3%) in Vlaanderen en 4/86 (4,7%) waren afkomstig uit het buitenland (Figuur 14). De drie aangeschreven studierichtingen waren ongeveer even sterk vertegenwoordigd in deze studie: 26/86 (30,2%) deelnemers waren ingeschreven in de studierichting voor Handelsingenieur, 31/86 (36,1%) voor Communicatiewetenschappen en 29/86 (33,7%) voor Politieke Wetenschappen. Deelnemers uit alle programmajaren hebben deelgenomen aan de studie: 20/86 (23,3%) uit de eerste Bachelor, 11/86 (12,8%) uit de tweede Bachelor, 12/86 (13,9%) uit de derde Bachelor, 19/86 (22,1%) uit de eerste Master en 24/86 (27,9%) uit de tweede Master (Figuur 15). Het aantal deelnemers uit Bachelor- en Master-programma's was gelijk (N=43).

Figuur 14 - Woonplaats van de studiedeelnemers (N=86). BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur 15 - Distributie van de studiedeelnemers per programmajaar (%) (N=86).

6.3.2 Plaats van het Nederlands in de bestudeerde studieprogramma's

Om concrete aanwijzingen te verkrijgen over de plaats van Nederlands in de bestudeerde studierichtingen werden de deelnemers gevraagd om aan te geven of ze Nederlandse lessen hadden in hun huidig programma en, zo ja, om aan te geven hoeveel uur per week. Bachelor-studenten werden gevraagd om aan te geven of ze van plan waren om Nederlands op te nemen in hun Master-programma en vice versa werden Master-studenten gevraagd of ze Nederlandse lessen hebben gevolgd tijdens hun Bachelor-

programma (Vragen 3, 4, 5, 6 & 7). Tevens werd hen gevraagd of de Nederlandse lessen verplicht of optioneel waren (Vraag 8).

Nederlands was vaak een onderdeel tijdens de studiejaren van de Bachelorprogramma's: 36/43 (83,7%) respondenten in Bachelorprogramma's hebben aangegeven dat Nederlands een onderdeel was van hun studie, terwijl dit niet het geval was voor 7/43 (16,3%) deelnemers (Tabel 4). Het Nederlands was opgenomen in het programma van 22/43 (51,2%) van de Master-studenten en afwezig in 21/43 (48,8%). In de groep deelnemers in de Master-opleidingen hebben 33/43 (76,7%) aangegeven dat het Nederlands deel uitmaakte van hun afgeronde Bachelorprogramma, terwijl dit niet het geval was voor 10/43 (23,3%) deelnemers. In de groep ondervraagde Bachelorstudenten heeft 27/43 (62,8%) geantwoord dat ze Nederlands zouden opnemen in hun toekomstig Master-programma, 14/43 (32,6%) hebben aangegeven dit niet te zullen doen en 2/43 waren nog niet tot een besluit gekomen.

Tabel 4 - Voorkomen van het Nederlands in de ondervraagde Bachelor- en Master-programma's. Nl.: Nederlands, n.v.t.: niet van toepassing.

	Nl. in Bachelor (%)	Nl. in Master (%)	Nl. in afgeronde Bachelor (%)	Nl. in toekomstige Master (%)
Ja	36 (83,7)	22 (51,2)	33 (76,7)	27 (62,8)
Neen	7 (16,3)	21 (48,8)	10 (23,3)	14 (32,5)
Onbeslist	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	2 (4,7)

Het Nederlands was een verplicht onderdeel binnen de Bachelorprogramma's voor 26/43 (60,5%) van de ondervraagden en was een keuzeonderdeel voor de 17/43 (39,5%) andere studenten. Op het moment van de bevraging hadden de meeste studenten (25/43; 58,1%) 2 uur Nederlands per week, 2 hadden 1 uur per week en 1 had 3 uur per week (Tabel 5). Vijftien studenten hadden geen Nederlandse cursussen op het moment van de bevraging.

Tijdens de Master-programma's was Nederlands meestal een gekozen studieonderdeel (25/43; 58,1%) en in een minderheid een verplicht vak (18/43; 41,9%). Op het moment van de bevraging maakte het Nederlands deel uit van het curriculum van 6 (1 uur/week), 4 (2 uur/per week), 1 (3 uur/week) en 1 (8 uur/week) ondervraagden en was het Nederlands afwezig in de studieprogramma's van 28/43 (65,1%) studenten. Twee studenten binnen de Master-groep hebben geen informatie aangegeven over het aantal

uren Nederlands per week en één student was vrijgesteld van Nederlandse lessen wegens een eerder verworven diploma (Bachelor in Vertalen/Tolken).

In dit onderdeel werd beschreven dat Nederlands vaker een verplicht onderdeel vormde van de onderzochte Bachelorprogramma's, maar dat Nederlands eerder een keuze-onderdeel was tijdens de Master-programma's. Bovendien werd aangegeven dat het aantal uren Nederlands per week eerder beperkt was. Nog link met de onderzoeksvraag aan te vullen.

Tabel 5 - Wekelijks aantal uren Nederlands in de ondervraagde Bachelor- en Master-programma's tijdens de studieperiode. Geen informatie over het aantal uren Nederlands was beschikbaar voor 2 Master-studenten. Eén Master-student was vrijgesteld van Nederlandse lessen wegens een eerder behaald diploma tot Bachelor in Vertalen/Tolken.

	0u (%)	1u (%)	2u (%)	3u (%)	8u (%)
Bachelor (N=43)	15 (34,9)	2 (4,6)	25 (58,1)	1 (2,3)	0 (0)
Master (N=40)	28 (70,0)	6 (15,0)	4 (10,0)	1 (2,5)	1 (2,5)

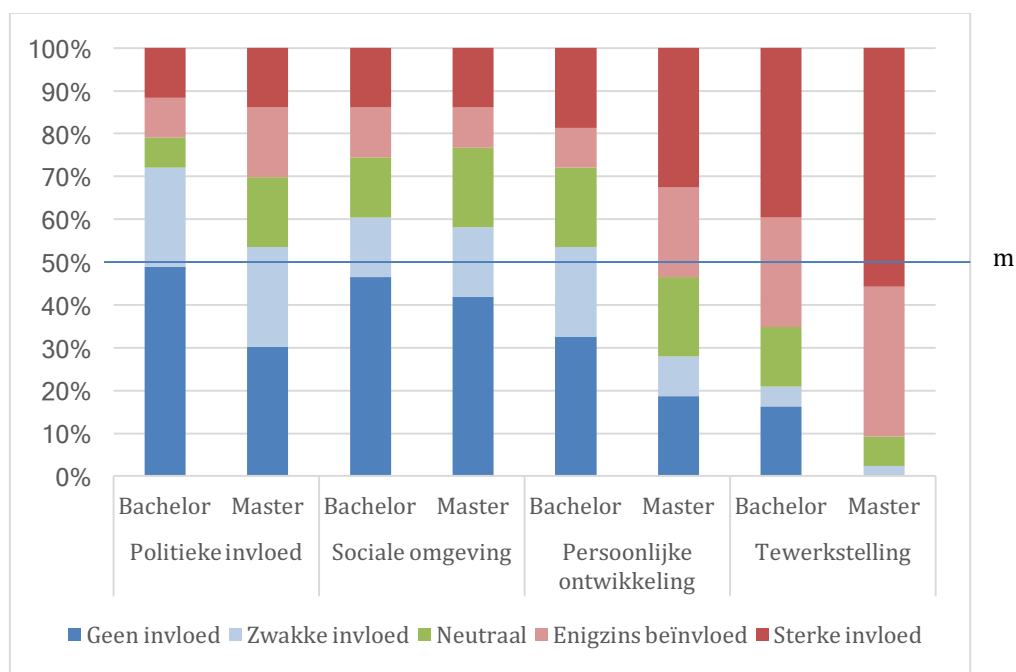
6.3.3 Factoren die de studie van het Nederlands beïnvloeden

In dit onderdeel zal worden nagegaan in welke mate de studenten werden beïnvloed door verschillende factoren (Belgische politieke situatie, sociale omgeving, persoonlijke ontwikkeling, tewerkstelling) om Nederlands op te nemen in hun studieprogramma's (Vraag 9).

Tewerkstelling en persoonlijke ontwikkeling waren de factoren die het sterkst werden gekoppeld aan de studie van het Nederlands (Tabel 6, Figuur 16). Onder de deelnemers in de Bachelorprogramma's heeft 65,1% (28/43) een notering van "Enigszins beïnvloed" of "Sterke invloed" gegeven aan de factor tewerkstelling. De respondenten uit de Master-programma's hebben aangegeven dat tewerkstelling een (sterk) beïnvloedende factor was in 90,7% (39/43) van de gevallen. De meerderheid van de studenten in Master-programma's (23/43; 53,5%) heeft ook aangegeven het Nederlands te studeren vanwege persoonlijke ontwikkeling. Deze factor was daarentegen slechts voor een minderheid van de Bachelorstudenten (12/43; 27,9%) doorslaggevend. Factoren zoals politieke invloed en sociale omgeving hadden slechts in beperkte mate een invloed op de keuze voor het Nederlands: respectievelijk 25,6% (22/86) en 24,4% (21/86) van de studiebevolking heeft aangegeven beïnvloed te zijn geweest door deze factoren (Tabel 6, Figuur 16).

Tabel 6 - Sterkte van de invloed van factoren op de studie van het Nederlands. m: mediaan.

		Geen invloed	Zwakke invloed	Neutraal	Enigszins beïnvloed	Sterke invloed	m
Politieke invloed	Bachelor (N=43)	21	10	3	4	5	2
	Master (N=43)	13	10	7	7	6	2
Sociale omgeving	Bachelor	20	6	6	5	6	2
	Master	18	7	8	4	6	2
Persoonlijke ontwikkeling	Bachelor	14	9	8	4	8	2
	Master	8	4	8	9	14	4
Tewerkstelling	Bachelor	7	2	6	11	17	4
	Master	0	1	3	15	24	5

Figuur 16 - Sterkte van de invloed van factoren op de studie van het Nederlands. m: mediaan.

Studiedeelnemers hadden de mogelijkheid om de factoren die hen (al dan niet) hebben aangezet tot het studeren van het Nederlands nader toe te lichten. Feedback was beschikbaar voor 36 deelnemers (Tabel 7).

De meest aangehaalde reden om Nederlands in het programma aan de UCL op te nemen was tewerkstelling. Anderen vonden dat kennis van het Nederlands hoort voor inwoners van een meertalig land en dat meertaligheid bijdraagt tot de persoonlijke ontwikkeling. Er werd ook opgemerkt dat kennis van het Nederlands belangrijk is in verschillende aspecten (sociaal, professioneel en cultureel) van de Belgische maatschappij. Andere

ondervraagden kozen voor het Nederlands uit liefde voor de taal en om de kennis van de taal te onderhouden en/of uit te diepen.

De redenen om het Nederlands niet op te nemen in het curriculum aan de UCL liepen meer uiteen (Tabel 7). Twee deelnemers volgden Nederlandse lessen op eigen initiatief in een Centrum voor Levende Talen. Twee studenten gaven aan dat ze voor het Spaans hadden gekozen en één voor het Duits in plaats van het Nederlands. Twee gaven aan dat ze in de toekomst naar het buitenland zouden trekken en daardoor het Nederlands niet verwachtten nodig te hebben. Eén persoon gaf aan geen voeling met de taal te hebben, maar wel het belang van de taal binnen België te erkennen. Een andere wenste cursussen uit andere academische domeinen op te nemen in het studieprogramma. Twee waren reeds Nederlandstalig. Eén persoon merkte op dat het Nederlands geen optie was in de opleiding en één gaf aan niet van de taal te houden.

We kunnen dus stellen dat tewerkstelling en persoonlijke ontwikkeling de factoren waren die de sterkst gekoppeld werden aan de studie van het Nederlands. Factoren zoals sociale omgeving en invloed door het Belgische landschap hadden een eerder matige tot beperkte invloed op het studeren van het Nederlands. Waardevolle feedback van de studiedeelnemers werd verzameld en zal verder besproken worden in het onderdeel “Discussie”.

Tabel 7 - Redenen waarom het Nederlands al dan niet werd opgenomen in het studieprogramma aan de UCL (meerdere antwoorden per deelnemer mogelijk).

Reden om het Nederlands te studeren	Aantal
- Vergroot de kans op tewerkstelling	12
- Hoort bij een meertalig land zoals België	4
- Persoonlijke ontwikkeling (meertaligheid)	4
- Uit liefde voor de taal	3
- Belangrijk voor alle lagen van de maatschappij in België + hoort bij de opleiding Politieke Wetenschappen	2
- Belangrijk om de kennis van het Nederlands te onderhouden (meer verplichte vakken nodig)	1
- Wil kennis van het Nederlands uitdiepen tijdens de Master-opleiding	1
Reden om niet voor het Nederlands te kiezen	
- Volgt Nederlandse lessen buiten de UCL (ILT)	2
- Heeft voor het Spaans gekozen en wenst dit verder te zetten	2
- Heeft voor het Duits gekozen en wenst dit verder te zetten	1
- Gaat Master in het buitenland studeren	1
- Heeft Franse nationaliteit en plant te werken in Frankrijk	1
- Heeft geen voeling met het Nederlands, maar beseft het belang van de taal binnen België wel	1
- Is reeds tweetalig	1
- Is Nederlandstalig	1
- Wenst cursussen uit andere academische domeinen op te nemen in het programma	1
- Het Nederlands is geen optie in de opleiding	1
- Houdt niet van de taal	1

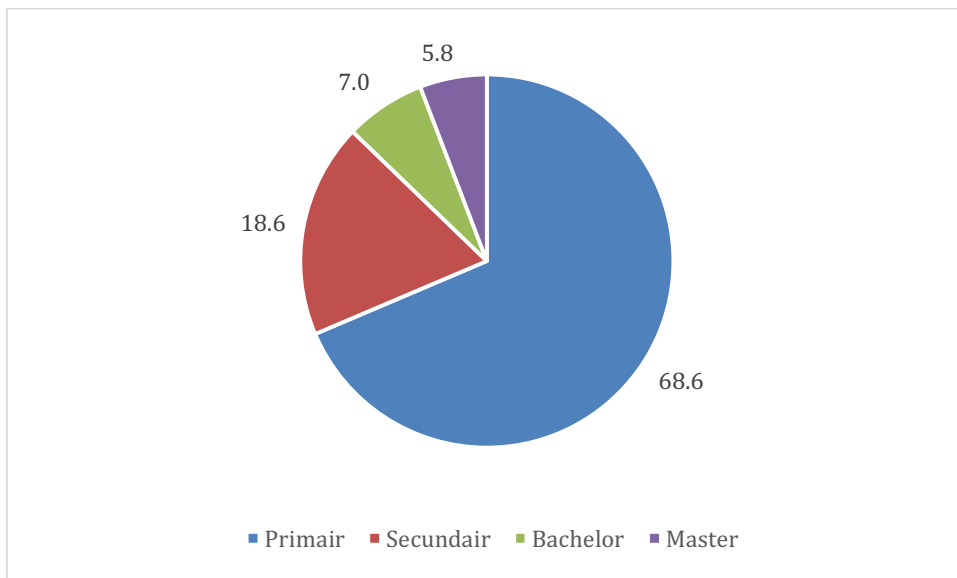
6.3.4 Niveau en evolutie van de Nederlandse taalkennis

Aan de hand van de vragen 10, 11 en 12 wilden we meer te weten komen over wanneer de deelnemers zijn begonnen met hun Nederlands lessen; wat hun niveau in Nederlands was voor aanvang van hun hogere studies; en wat hun niveau was op het moment wanneer ze deelnamen aan deze studie. Op deze manier werd een indicatie verkregen over de evolutie van de kennis van de Nederlandse taal onder de deelnemers en ook wat het globaal niveau van het Nederlands was per studierichting. Het is belangrijk om aan te stippen dat de resultaten werden verkregen door middel van zelfevaluatie van de deelnemers.

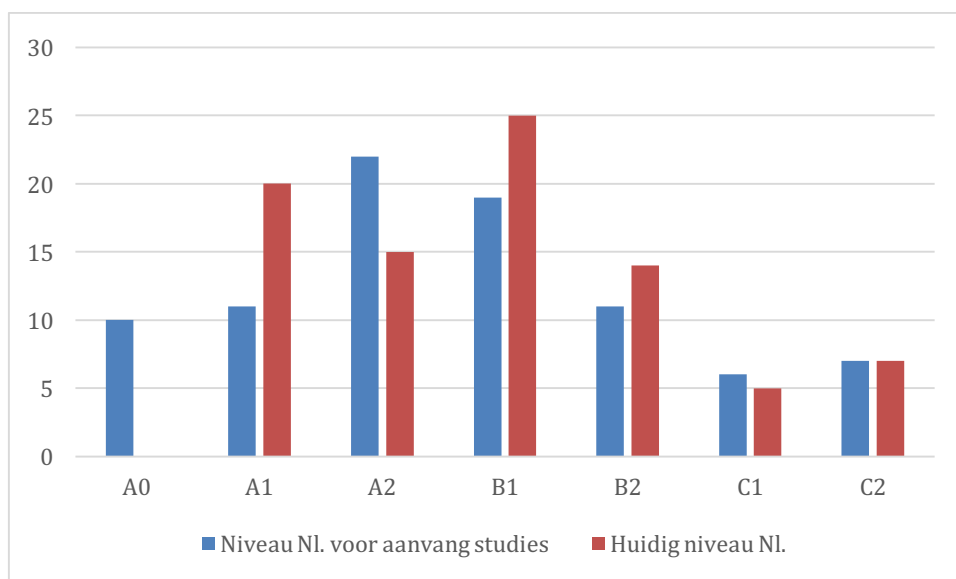
Voor de meerderheid van de deelnemers zijn de Nederlandse taallessen begonnen in het primair (59/86; 68,6%) en secundair (16/86; 18,6%) onderwijs (Figuur 17). Een

minderheid is begonnen met de studie van het Nederlands tijdens hun academische opleiding tot Bachelor- (6/86; 7,0%) of Master (5/86; 5,8%).

Voor de aanvang van de academische opleiding had de helft (43/86; 50%) van de deelnemers een taalniveau A in het Nederlands: 10/86 (11,6%) hadden een A0-niveau, 11/86 (12,8%) hadden een A1-niveau en 22/86 (25,6%) hadden een A2-niveau (Figuur 18). De taalniveaus B kwamen voor in 30/86 (34,9%) gevallen: B1 bij 19/86 (22,1%) van de deelnemers en B2 bij 11/86 (12,8%). De taalniveaus C kwamen tenslotte voor in 13 gevallen: C1 bij 6/86 (7,0%) en C2 bij 7/86 (8,1%). Het mediaan taalniveau voor de aanvang van de academische studies lag op de overgang van taalniveau A2 naar B1.

Figuur 17 - Distributie van de start van de Nederlandse taallessen bij de studiedeelnemers (%) (N=86).

Figuur 18 - Evolutie van de Nederlandse taalkennis in de studiepopulatie (N=86). NL: Nederlands.

De deelnemers werden ook gevraagd om hun kennisniveau van Nederlands te beoordelen op het moment waarop de vragenlijst werd ingevuld. Er was geen deelnemer meer met een A0-niveau. Vijfendertig (40,7%) deelnemers hadden een A1- (20/86; 23,3%) of A2-niveau (15/86; 17,4%) (Figuur 18). De B-taalniveaus kwamen voor in 39 (45,3%) gevallen: B1 bij 25/86 (29,1%) van de deelnemers en B2 bij 14/86 (16,3%). De taalniveaus C kwamen tenslotte voor in 12 gevallen: C1 bij 5/86 (5,8%) en C2 bij 7/86 (8,1%). Het mediaan taalniveau op het moment waarop de deelnemers aan deze studie deelnamen was B1.

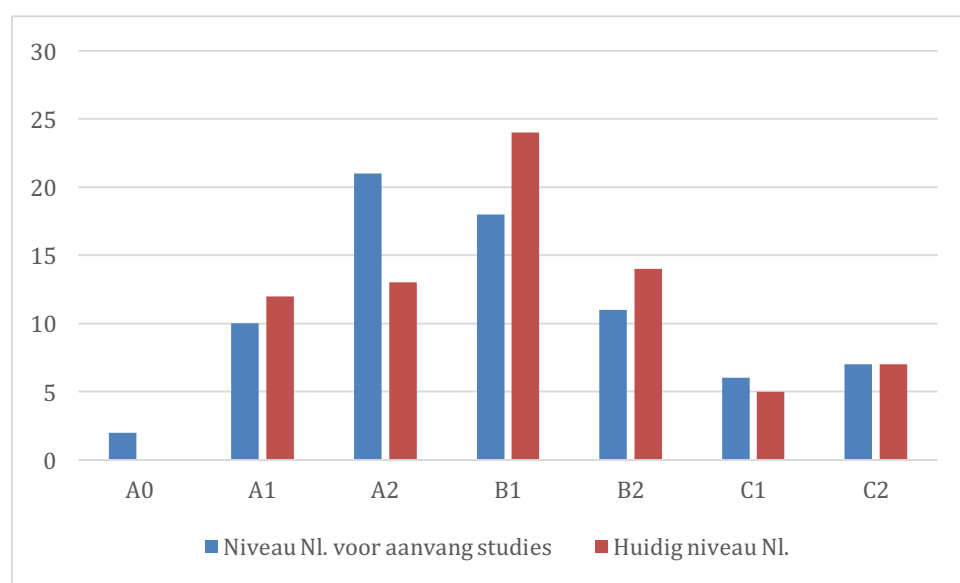
De evolutie van de Nederlandse taalkennis van de deelnemers werd geëvalueerd volgens het moment waarop zij zijn begonnen met Nederlandse lessen. Twee groepen werden gedefinieerd: a. de studiegroep die is begonnen met het Nederlands tijdens het primaire of secundaire onderwijs (N=75) en b. de studiegroep die is begonnen met het Nederlands vanaf hun Bachelor- of Master-opleiding (N=11).

a. Het mediaan taalniveau voor de groep die is begonnen met Nederlandse lessen in het primaire of secundaire onderwijs was B1 zowel op het moment voor aanvatting van de hogere studies als op het moment van uitvoering van de huidige studie (Figuur 19, Tabel 8a). Het aantal studenten met een B1- (24/75 vs. 18/75) of B2-taalniveau (14/75 vs. 11/75) op het moment van uitvoering van de huidige studie was hoger in vergelijking met het aantal voor de start van de hogere studies (Figuur 6, Tabel 5a).

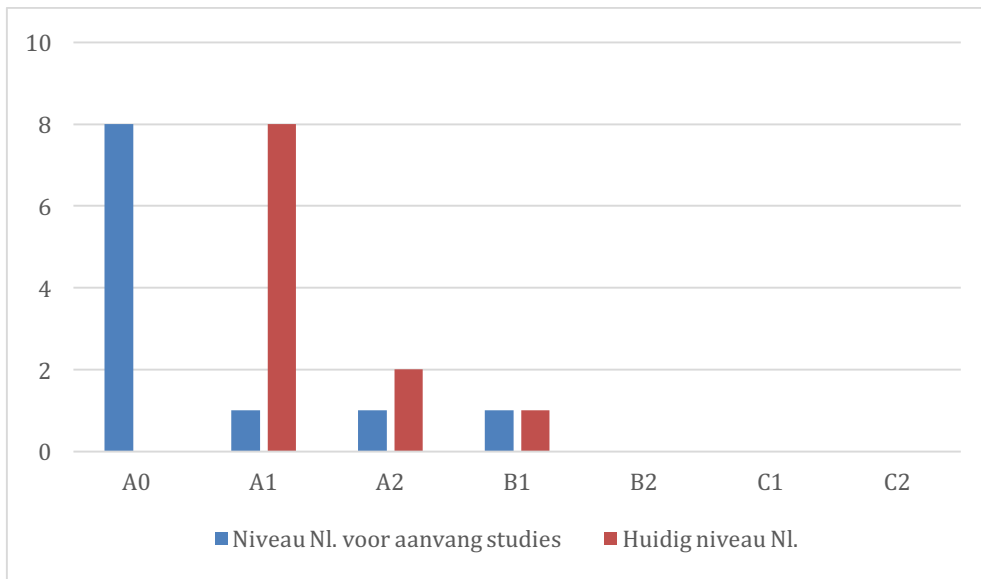
b. In de groep die is begonnen met Nederlandse lessen vanaf de Bachelor-/Master-programma's was het mediaan taalniveau voor de aanvang van de hogere studies A0. De mediaan was gestegen naar niveau A1 op het moment van uitvoering van de huidige studie (Figuur 20, Tabel 8b).

Tabel 8 - Evolutie van het niveau van de Nederlandse taalkennis in de deelnemersgroep die a. Nederlandse lessen heeft gevolgd vanaf het primaire/secundaire onderwijs (N=75) en b. Nederlandse lessen heeft gevolgd vanaf de Bachelor-/Master opleiding (N=11) (%). Nl.: Nederlands.

		A0	A1	A2	B1	B2	C1	C2
a. Nl. vanaf	Niveau Nl. voor	2 (2,7)	10	21	18	11	6 (8,0)	7 (9,3)
primair/ secundair	aanvang studies		(13,3)	(28,0)	(24,0)	(14,7)		
	Huidig niveau Nl.	0 (0)	12	13	24	14	5 (6,7)	7 (9,3)
	(N=75)		(16,0)	(17,3)	(32,0)	(18,7)		
b. Nl. vanaf	Niveau Nl. voor	8	1 (9,1)	1 (9,1)	1 (9,1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Bachelor/ Master	aanvang studies	(72,7)						
	Huidig niveau Nl.	0 (0)	8 (72,7)	2 (18,2)	1 (9,1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
	(N=11)							

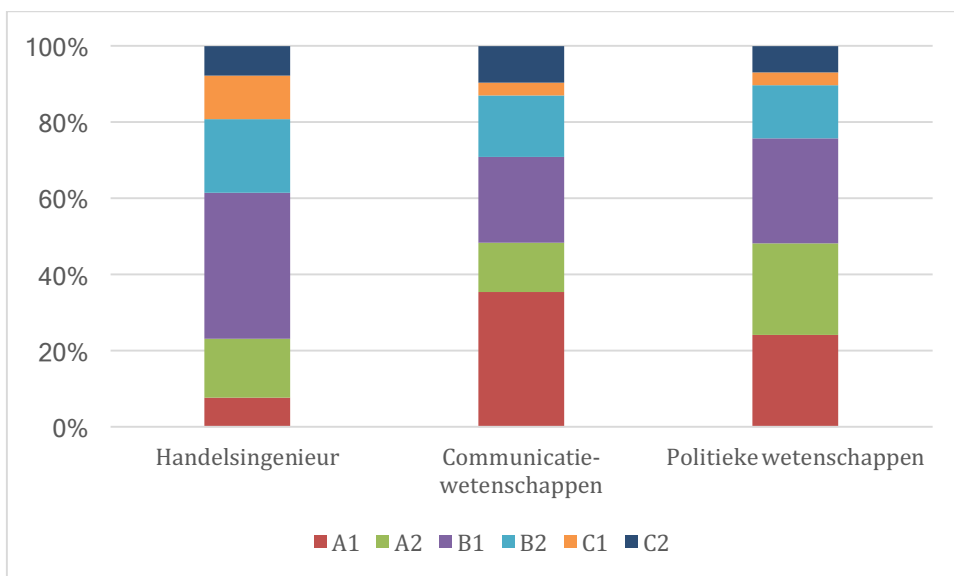

Figuur 19 - Evolutie van het niveau van de Nederlandse taalkennis in de deelnemersgroep die Nederlandse lessen heeft gevolgd vanaf het primaire/secundaire onderwijs (N=75). Nl.: Nederlands.

Figuur 20 - Evolutie van het niveau van de Nederlandse taalkennis in de deelnemersgroep die Nederlandse lessen heeft gevolgd vanaf de Bachelor-/Master opleiding (N=11). NL: Nederlands.

Ten slotte werd ook het Nederlands niveau gekwantificeerd per studierichting op het moment dat de enquête werd uitgevoerd (Figuur 21). Hierbij valt het op dat het aantal deelnemers met minstens een B1-niveau het hoogst was in de studierichting Handelsingenieur (20/26; 76,9%). Voor de studierichtingen Communicatiewetenschappen (16/31; 51,6%) en Politieke wetenschappen (15/29; 51,7%) lagen deze cijfers lager.

Figuur 21 - Overzicht van het niveau van de Nederlandse taalkennis per studierichting op het ogenblik van de enquête.

We stelden vast dat de meeste deelnemers Nederlands zijn beginnen te studeren alvorens de aanvang van hun hogere studies. Een bescheiden, positieve evolutie van het mediaan

taalniveau kon worden vastgesteld vanaf de start van de hogere studies. Deelnemers met reeds een grondige kennis van het Nederlands hadden dit niveau reeds bereikt voor de aanvang van de hogere studies.

6.3.5 Professionele toepassing van het Nederlands

Aan de hand van vragen 15 en 16 werd gepeild of de deelnemers voldoende bewust werden gemaakt van het belang van het Nederlands en hoeveel belang zij eraan hechtten in het kader van tewerkstelling. Vragen 17 en 18 gingen over de verwachte toepassing van het Nederlands in een professioneel kader en of de deelnemers zich hierop voorbereid voelden.

De meerderheid van de studiedeelnemers (57/86; 66,3%) was tevreden (+ & ++) over de informatie die ze ontvingen van de UCL over het nut van de Nederlandse taalkennis en de invloed hiervan op de tewerkstellingskansen (Tabel 9a). De meerderheid was groter onder de deelnemers van de Master-programma's (33/43; 76,7%) dan bij de Bachelor-studenten (24/43; 55,8%).

Een grote meerderheid van de ondervraagden (69/86; 80,2%) was ervan overtuigd (+ & ++) dat kennis van de Nederlandse taal hun kansen op tewerkstelling ten goede zou komen (Tabel 9b). Deze overtuiging was sterker bij de Master-studenten (40/43; 93,0%) dan bij de Bachelor-studenten (29/43; 67,5%).

De meerderheid van de ondervraagden (63/86; 73,3%) verwachtte het Nederlands te gebruiken tijdens hun professionele leven (+ & ++) (Tabel 9c). Deze overtuiging was minder sterk bij Bachelor-studenten (28/43; 65,1%) dan bij Master-studenten (35/43; 81,4%).

Slechts 18,6% (16/86) van de ondervraagden voelde zich daadwerkelijk voorbereid op het gebruik van het Nederlands tijdens hun professionele carrière (+ & ++) (Tabel 9d). Een groot deel van de studenten hadden twijfel (-) (32/86; 37,2%) of voelde dat ze onvoldoende (--) (38/86, 44,2%) hiervoor waren voorbereid tijdens hun studie.

Tabel 9 - Overzicht van de opvattingen van de studiepoulatie over a. de benadrukking van de UCL van het nut van het Nederlands in een professionele context; b. de invloed van de Nederlandse taalkennis op de tewerkstellingskansen; c. de toepassing van het Nederlands op professioneel gebied; d. de mate waarin de studie van het Nederlands hen heeft voorbereid op de praktische toepassing van de Nederlandse taal in een professionele context (%). NL: Nederlands.

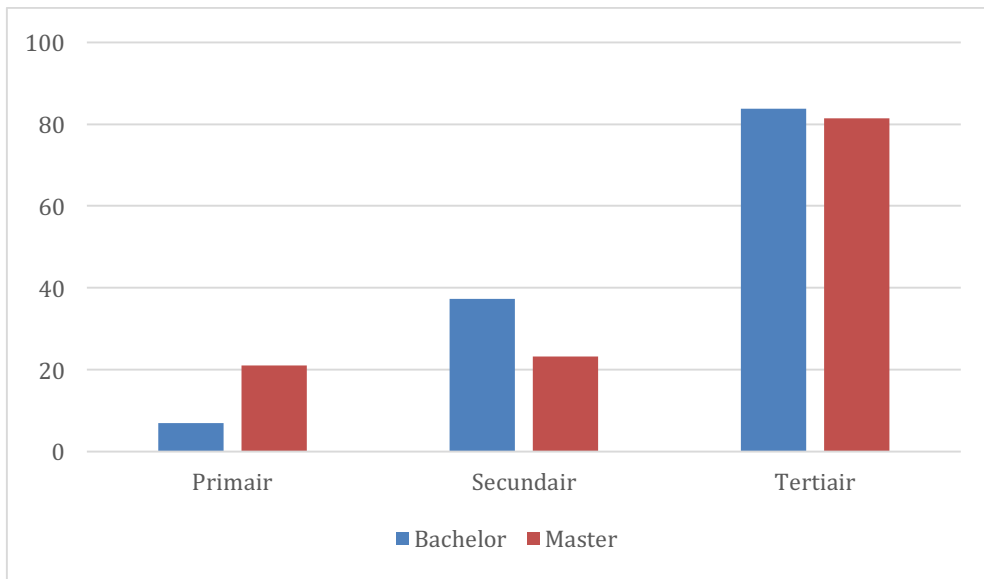
		--	-	Neutraal	+	++
a. Nut van het NL benadrukt?	Bachelor (N=43)	3 (7,0)	9 (20,9)	7 (16,3)	11(25,6)	13 (30,2)
	Master (N=43)	0 (0)	1 (2,3)	9 (20,9)	16 (37,2)	17 (39,5)
	Totaal (N=86)	3 (3,5)	10 (11,6)	16 (18,6)	27 (31,4)	30 (34,9)
b. Invloed van het NL op de tewerkstellingskansen?	Bachelor	3 (7,0)	4 (9,3)	7 (16,3)	3 (7,0)	26 (60,5)
	Master	0 (0)	0 (0)	3 (7,0)	17 (39,5)	23 (53,5)
	Totaal	3 (3,5)	4 (4,6)	10 (11,6)	20 (23,3)	49 (57,0)
c. Toepassing NL op professioneel gebied?	Bachelor	5 (11,6)	4 (9,3)	6 (13,9)	5 (11,6)	23 (53,5)
	Master	1 (2,3)	1 (2,3)	6 (13,9)	12 (27,9)	23 (53,5)
	Totaal	6 (7,0)	5 (5,8)	12 (13,9)	17 (19,8)	46 (53,5)
d. Voorbereid op professionele toepassing NL?	Bachelor	12 (27,9)	3 (7,0)	19 (44,2)	8 (18,6)	1 (2,3)
	Master	9 (20,9)	14 (32,6)	13 (30,2)	6 (13,9)	1 (2,3)
	Totaal	21 (24,4)	17 (19,8)	32 (37,2)	14 (16,3)	2 (2,3)

6.3.6 Sector en regio van tewerkstelling

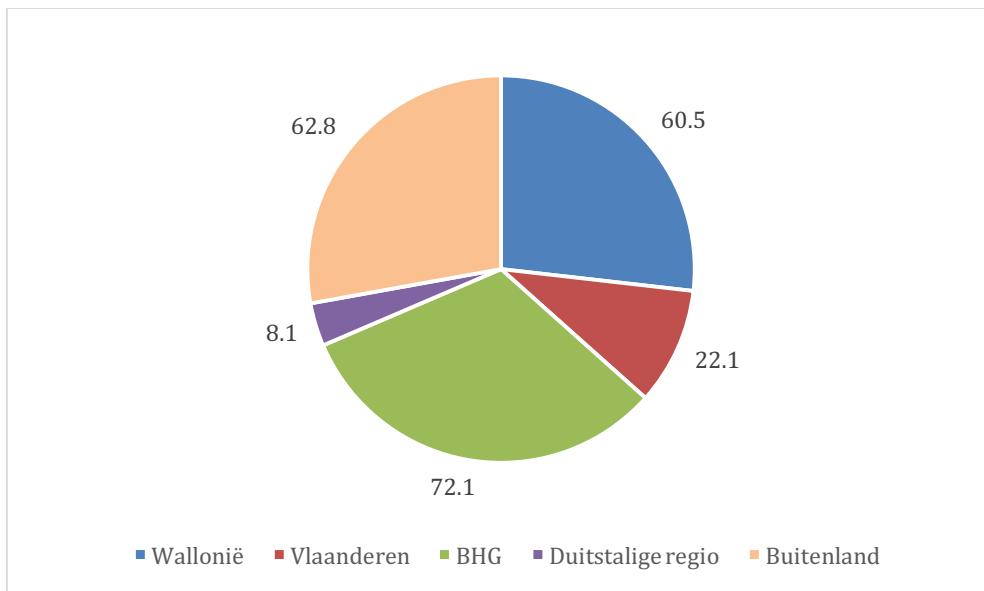
Tot slot werden de deelnemers gevraagd om aan te geven in welke sector en regio ze wenselijk te werken (Vragen 14 & 19).

De overgrote meerderheid van de deelnemers in zowel de Bachelor- (83,7%; 36/43) als Master-programma's (81,4%; 35/43) gaven aan te willen werken in de tertiaire sector (Figuur 22). Een minderheid onder de Bachelor- en Masterstudenten gaven te kennen open te staan voor een tewerkstelling in de primaire en secundaire sectoren.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (62/86; 72,1%) was de populairste regio voor tewerkstelling onder de studiedeelnemers en werd gevolgd door Wallonië (52/86; 60,5%) (Figuur 23). De meerderheid van de studiedeelnemers (54/86; 62,8%) stond ook open voor een tewerkstelling in het buitenland. Een vijfde van de studiepoulatie zou overwegen om in Vlaanderen (19/86; 22,1%) te gaan werken en slechts 8,1% (7/86) zou in de Duitstalige regio willen werken.

Figuur 22 - Voorkeuren betreffende de sector (primair, secundair, tertiair) van tewerkstelling (meerdere opties mogelijk per deelnemer) (%).

Figuur 23 - Voorkeuren betreffende de regio van tewerkstelling (meerdere opties mogelijk per deelnemer) (%). BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

7. Interviews met Le Forem en Actiris

7.1 Interview met Le Forem

Vanessa Kint werkt bij Le Forem sinds 2009. Bij het begin van haar carrière was ze een talencoach voor de Nederlandse taal op een privéschool. Sinds 2014 is ze verantwoordelijk voor taalopleidingen en stages bij Le Forem. Zij is verantwoordelijk voor de selectie van kandidaten om taalopleidingen te volgen. Le Forem biedt immers een brede waaier aan taalcursussen aan die de vaardigheden van de werkzoekenden kunnen uitbreiden. Le Forem ziet taalkennis als een bonus die een meerwaarde geeft aan het CV van een werkzoekende.

Op de eerste vraag “Waarom denkt u dat de studenten het Nederlands niet als prioritair beschouwen terwijl ze gemotiveerd zijn en bewust zijn van het belang van deze taal?” antwoordde Vanessa Kint dat de studenten en werknemers de studie van het Nederlands vaak zo lang mogelijk proberen uit te stellen of te vermijden. Vaak kiezen de studenten meer voor thematische vakken en minder voor vakken georganiseerd in het Nederlands, maar dit is afhankelijk van de studierichting. In de meeste gevallen hopen de jongeren dat ze het Nederlands nooit nodig zullen hebben. Dit antwoord kan worden gekoppeld aan de vraag “wat denkt u van het feit dat de meeste studenten zich niet bereid voelen om het Nederlands te gebruiken op professioneel vlak?”. Vanessa Kint zei dat de meeste studenten bewust zijn van het belang van het Nederlands, maar zich niet steeds kunnen motiveren om de taal te studeren. Het valt niet te ontkennen dat veel jonge afgestudeerden een beperkte taalkennis bezitten, voornamelijk voor Nederlands. Verschillende redenen kunnen hiervoor worden aangehaald: studenten proberen het Nederlands te vermijden of hebben geen echte motivatie om Nederlandse vakken te volgen, ze denken dat universitaire Nederlandstalige vakken geen meerwaarde toevoegen en ze beslissen om ermee te stoppen. In deze context zijn er bijvoorbeeld veel afgestudeerde uit de studierichting Communicatiewetenschappen die solliciteren met een A1 of A2 niveau in het Nederlands.

Volgens Vanessa Kint speelt de culturele afstand tussen de twee kanten van het land duidelijk een rol in de lage interesse in Wallonië om het Nederlands te leren. Om hieraan tegemoet te komen probeert Le Forem het leren van de Nederlandse taal te

“dedramatiseren”. “In ieder geval is het ook niet de bedoeling dat werkzoekenden of werknemers naar ons komen om het Nederlands te leren enkel uit liefde voor de taal van Vondel”, zei Vanessa Kint. “De kandidaten moeten met een duidelijke doelstelling en economische motivatie komen om geschikt te worden bevonden voor de taalformatie”, ging ze verder. Bij de kandidaten uit het technisch onderwijs vormt het studeren van Nederlands meestal een groter probleem dan bij universitaire afgestudeerden omdat deze laatsten “ruimdenkender” zijn.

Op de vraag “Denkt u dat politieke bewegingen en acties een directe invloed hebben en de bevolking aanzetten tot het leren van talen?” antwoordde Vanessa Kint met een uitdrukkelijke “ja”. *“De politieke bewegingen zijn de enige concrete acties die ooit werden genomen om de werkzoekenden en werknemers in hun talenopleiding te helpen. Het Marshall Plan heeft vele studenten en werkzoekenden geholpen om talen te leren, ofwel op school ofwel in een bedrijf. We zitten nu in het derde Marshall Plan waarvoor 6 miljoen euro werd ter beschikking gesteld. Alle immersie- en stageprogramma’s die we aanbieden bestaan door de politieke ondersteuning. Toch is het blijkbaar niet echt duidelijk welke hulpprogramma’s ter beschikking van de bevolking staan.”* Vanessa Kint gaf toe dat er een gebrek aan communicatie bestaat in de media over de verschillende mogelijkheden om talen te leren. Dit komt voort uit het feit dat de verschillende Marshall plannen slechts gedurende een paar jaar geldig zijn. Le Forem kan dus geen mirakels beloven aangezien de financiering beperkt is in de tijd.

Het is natuurlijk mogelijk om een baan te vinden zonder kennis van Nederlands, maar de keuze wordt dan eerder beperkt, vooral wat de universitaire gediplomeerden betreft. In Wallonië zal de kennis van een vreemde taal voor een jonge afgestudeerde meestal voldoende zijn om een baan te vinden. Toch zal dit vaak onvoldoende zijn voor de Brusselse markt. In Brussel vormen de kennis van Nederlands en Engels samen een onmisbare troef voor een Franstalige kandidaat. *“Op gelijk niveau zal een meertalige kandidaat altijd de bovenhand hebben over een eentalige”,* legde Vanessa Kint uit. *“Het Nederlands is steeds nuttig, en vooral in Brussel, waar werknemers in hun moedertaal kunnen spreken. Bijvoorbeeld tijdens vergaderingen gebeurt het vaak dat de deelnemers Frans en Nederlands samen gebruiken, het is dan belangrijk voor iedereen om tweetalig te zijn”* zei ze.

Uit haar eigen ervaring schatte Vanessa Kint dat het Nederlands van onschatbare waarde is voor afgestudeerden met een diploma Communicatiewetenschappen, van belangrijke

waarde is voor de afgestudeerden met een diploma Handelsingenieur en misschien niet zo belangrijk is voor degene uit de Politieke wetenschappen. *“Als een werkzoekende in de Communicatiewetenschappen ten minste geen tweede taal spreekt, dan heeft deze kandidaat niets om in het oog te springen van werkgevers. Als handelsingenieur moet een Franstalige kandidaat geschikt zijn om met zowel Vlaamse als Nederlandse partners in contact te komen”*, verklaarde ze. Ook voegde ze toe dat voor functies met verantwoordelijkheid de kennis van twee talen wordt vereist.

Jaarlijks heeft Le Forem een groot aantal geïnteresseerden voor de taalvormingen. *“Het gebeurt vaak dat universitaire afgestudeerden bij ons komen om het Nederlands te leren omdat ze beseffen dat het Nederlands nuttig is voor veel vacatures”*. Zoals eerder gezegd, zal een tweetalige kandidaat altijd de voorkeur hebben boven een eentalige. In vele gevallen zullen werkgevers op zoek gaan naar kandidaten met talenkennis, zelfs indien dit niet echt relevant is voor de functie. In dit geval is dit een vorm van preselectie.

We kunnen besluiten dat Le Forem beseft dat de vraag naar kandidaten met kennis van Nederlands zeer hoog is, maar dat het aanbod van Frans-Nederlands tweetalige kandidaten te laag is. In deze context probeert Le Forem een efficiënte ondersteuning te bieden voor werkzoekenden en biedt verschillende kosteloze, maar gesubsidieerde, mogelijkheden aan om talen te leren in een economische context.

7.2 Interview met Actiris

Het gesprek begon met de visie van de ondervraagde over de plaats van Nederlands in Brussel vanuit het standpunt van een Nederlandstalige. Volgens de persoon is Frans de meest frequent gebruikte taal binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. *“Als Nederlandstalige Brusselaar moet je het Frans machtig zijn om aan het dagelijkse leven deel te nemen”*, zei de getuige. Als Nederlandstalige Brusselaar heeft de geïnterviewde nooit communautaire problemen gehad omdat ze Frans op school leerde en nu tweetalig Nederlands-Frans is. De persoon heeft ervaren dat de kennis van de tweede landstaal, zowel indien de moedertaal Nederlands of Frans is, belangrijk is voor de tewerkstelling van personen met een lager en hoger diploma. Tweetaligheid Frans-Nederlands verhoogt de kansen op werk in Brussel voor alle types functies. Voor laaggeschoolde werkzoekenden met weinig competenties is de kennis van een andere taal in feite nog

belangrijker bij het zoeken naar een baan. *“Een tweetalige kandidaat zal altijd de voorkeur hebben over een eentalig kandidaat”*, zei de Actiris medewerker. Door eigen ervaring kon de persoon bevestigen dat er sectoren zijn waar taalkennis belangrijker is, bijvoorbeeld in de commerciële sector en bij sociaal en maatschappelijk relevante tewerkstellingsplaatsen.

Als één van de voornaamste redenen voor de daling van het aantal mensen die het Nederlands studeren, in het bijzonder studenten, verklaarde de getuige dat er weinig gelegenheid is om het Nederlands te oefenen in Brussel en Wallonië. Franstalige inwoners van deze gewesten denken bijgevolg vaak dat deze taal niet zo nuttig is voor hun dagelijks leven en geven het op, terwijl Nederlandstalige Brusselaars daarentegen wel dagelijks het Frans gebruiken in Brussel. *“De vraag naar tweetalige personen blijft enorm groot in Brussel, maar voor studenten is dit niet altijd duidelijk en vaak ook geen prioriteit”*, zei de persoon.

Op de vraag “Denkt u dat politieke bewegingen en acties een directe invloed hebben en de bevolking aanzetten tot het leren van talen?” antwoordde de ondervraagde dat er geen reëel bewijs bestaat dat de waarde van politieke invloed op dit thema bevestigt. Volgens de ervaring van de ondervraagde is er geen verband tussen politiek en de wil om talen te leren op een professioneel niveau. Het gaat in realiteit meer over de vereiste taalkennis om een bepaalde functie te kunnen uitvoeren en de financiële voordelen die hier kunnen uit voortvloeien. Toch is er wel een andere soort campagne die veel invloed heeft gekend: de campagne met Vincent Kompany (zie hierboven). Door deze campagne is het aantal mensen die Nederlandse lessen hebben gevolgd via Actiris verviervoudigd. Actiris beschikt niet zelf over de mogelijkheid om deze taallessen te organiseren. Alle Nederlandse taallessen worden in samenwerking met de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) georganiseerd. Bovendien worden alle Franstalige werkzoekenden die het Nederlands willen leren sinds een paar jaar rechtstreeks doorgestuurd naar de VDAB door een politieke mandatering. Om het aantal Franstalige werkzoekenden die de tweede nationale landstaal willen leren te vergroten, heeft Actiris de campagne met Vincent Kompany gecreëerd. Het doel van deze campagne was om de Brusselse bevolking duidelijk te maken dat Actiris taallessen kan financieren en om een groter aantal Franstaligen naar de VDAB door te sturen om het Nederlands te leren. Actiris verwijst ook de meeste Nederlandstalige personen door naar de VDAB omdat het aanbod aan vacatures in het Nederlands daar groter is. De meeste vacatures bij Actiris

zijn immers Franstalig maar toch wordt van Franstalige kandidaten verwacht om Nederlands te kennen. De Nederlandse taallessen die door de VDAB worden georganiseerd, kunnen gefinancierd worden door middel van taalcheques binnen Actiris voor ingeschreven werkzoekenden. Er worden cursussen aangeboden voor alle taalniveaus en gedurende verschillende periodes, zowel spoedcursussen van een week of lange termijn cursussen. De taallessen worden ook thematisch georganiseerd en zijn gericht op verschillende doelen.

Wanneer de geïnterviewde werd gevraagd of de Franstaligen Nederlands studeren voor sociale of economische redenen, verklaarde ze dat er een duidelijk cultureel verschil bestaat tussen het noorden en zuiden van het land en dat ze in de meeste gevallen voor economische redenen de andere nationale taal studeren. Volgens de getuige bestaat er een tendens onder de Franstaligen en Nederlandstaligen om zich gescheiden te houden, zeker en vast op de werkvloer. *“Bij Actiris zijn er taalpremies voor degene die een andere taal kunnen spreken. Bijgevolg zijn er veel werknemers bij Actiris die ofwel Nederlands ofwel Frans (afhankelijk van hun moedertaal) studeren om op de taaltesten te slagen en de taalpremies te bekomen. Zelfs als ze de taal niet toepassen op de werkvloer krijgen de werknemers hun taalpremies”*, verklaarde de getuige.

Volgens de ondervraagde bestaat er ook een link tussen de sociale omgeving en het onderwijs. *“Als de nadruk niet reeds wordt gelegd op talen en het belang ervan in secundaire scholen, dan zullen de studenten het later moeilijker vinden om talen te leren”*, zei ze. *“Hetzelfde principe geldt ook voor het universitair onderwijs: als de studenten de link tussen talen en hun studie niet zien en talen nooit nodig hebben, dan zullen ze denken dat het niet nuttig is”*, ging ze verder. De getuige nuanceerde haar antwoord met het feit dat het gevraagde taalniveau ook afhangt van de functie en dat het niet altijd nodig is om perfect tweetalig te zijn. *“Uit professionele ervaring kunnen we stellen dat nog te veel Franstaligen het Nederlands niet goed genoeg kunnen, en dat komt meestal door het feit dat ze te weinig Nederlands op school hebben gehad”*, concludeerde ze.

Actiris is een van de best geplaatste instanties om de vraag naar Nederlands op de werkvloer te peilen door hun positie in Brussel. Op de vraag “hebben Franstalige afgestudeerden en werkzoekenden een reële kans om een baan te vinden in Brussel als hun Nederlandse taalkennis gelimiteerd is?” antwoordde de geïnterviewde dat tweetaligheid een zekerheid biedt om een job te vinden in Brussel. Volgens de ervaring van de getuige ondervinden Franstaligen minder problemen dan Nederlandstaligen om

een baan te vinden in Brussel, zelfs als ze het Nederlands onvoldoende kennen. Omgekeerd, is het moeilijker voor een Nederlandstalige om te worden tewerkgesteld in Brussel zonder voldoende kennis van Frans.

In het algemeen blijft de vraag naar tweetalig Frans-Nederlandse werknemers groter dan het aanbod. De meerderheid van de ingeschreven werkzoekenden in Brussel spreekt immers Frans-Engels of Frans in combinatie met een andere vreemde taal. *“Soms worden kandidaten die vijf talen kunnen spreken geweigerd voor een bepaalde vacature omdat ze het Nederlands niet machtig zijn”*, zei de geïnterviewde. Op het vlak van de drie geanalyseerde studierichtingen, namelijk Handelsingenieur, Communicatiewetenschappen en Politieke wetenschappen, is het moeilijk om het exacte percentage van werkzoekenden te meten, omdat de kandidaten zichzelf moeten inschrijven. Volgens de Actiris agent zou het Nederlands van onschatbare waarde zijn voor de afgestudeerden uit Communicatiewetenschappen, van belangrijke waarde voor degene uit Handelsingenieur en wellicht niet zo belangrijk voor de afgestudeerden uit Politieke wetenschappen. Ook voegde ze toe dat de functies met verantwoordelijkheid en in de commerciële sector de kennis van zowel Frans als Nederlands vereisen in België, vooral in Brussel.

Samenvattend verklaarde de getuige dat er een groot verschil bestaat tussen de vraag naar Frans-Nederlands tweetalige kandidaten en het bestaande aanbod. Brusselse werkgevers zijn bijgevolg steeds op zoek naar meertalige kandidaten die deze twee landstalen spreken. *“Er zijn voldoende mogelijkheden voor de Brusselaars om het Nederlands of het Frans te leren bij Actiris door middel van taalcheques, taallessen, websites, subsidies, enz. Er zijn geen aanvaardbare excuses meer om eentalig te blijven.”*

7.3 Conclusie

Op basis van de antwoorden die werden verkregen van de twee getuigen zijn de situaties in Wallonië en in Brussel vergelijkbaar. De vraag naar Frans-Nederlands tweetalige kandidaten is hoger dan het aanbod in beide regio's. Beide agenten waren het eens met het feit dat de kennis van Nederlands een belangrijke troef is voor Franstalige werkzoekenden. Ook bieden beide instanties werkzoekenden verschillende kosteloze mogelijkheden aan om talen, inclusief Nederlands, te leren. De verzamelde informatie toont aan dat het Nederlands inderdaad belangrijk is in het kader van tewerkstelling. Het

is belangrijk om aan te duiden dat het belang van het Nederlands varieert voor verschillende functies en sectoren, zelfs voor de drie richtingen die werden onderzocht in deze scriptie. Beide vertegenwoordigers hebben verklaard dat Nederlandse taalkennis belangrijker is voor kandidaten uit Communicatiewetenschappen dan voor handelsingenieurs en minder belangrijk is voor kandidaten uit Politieke wetenschappen. Functies met sociale contacten vereisen een goede kennis van beide landstalen in België. In deze context zouden communicatiemedewerkers zowel Frans als Nederlands moeten beheersen. Ook zouden handelsingenieurs beide landstalen moeten beheersen om contacten met partners te kunnen leggen. Beide vertegenwoordigers gaven ook aan dat Franstaligen die de tweede landstaal niet kennen gemakkelijker een baan kunnen vinden in Brussel dan Nederlandstaligen die het Frans niet kennen. Beide agenten gaven aan dat het gebrek aan sociaal contact tussen het Noorden en het Zuiden problematisch is omdat deze afstand een demotivatie is voor de inwoners om de tweede landstaal te leren.

8. Discussie

In de volgende delen zullen we de vragen “wat is de plaats van het Nederlands in de drie onderzochte richtingen” en “wat is het belang van het Nederlands op de arbeidsmarkt” beantwoorden.

8.1 Bespreking van de resultaten van de enquête in functie van de studieprogramma's

In de enquête die in het kader van deze studie werd uitgevoerd, waren de meeste ondervraagden afkomstig uit Wallonië (72%). Alle studie jaren vanaf het eerste jaar Bachelor tot en met het tweede jaar Master werden vertegenwoordigd. We hebben vastgesteld dat de meeste Bachelor studenten (83,7%) die hebben deelgenomen aan de studie Nederlands in hun programma hadden, terwijl dit voor slechts de helft van de Master studenten (51,2%) het geval was. Dit komt uit het feit dat Nederlandstalige vakken verplicht waren in de Bachelorprogramma's en optioneel waren in de Masterprogramma's. In 60% van het aantal gevallen waren de Nederlandse lessen een verplicht onderdeel in het studieprogramma.

De studenten gaven aan dat verhoogde kans op tewerkstelling hun voornaamste motivatie was om Nederlands te studeren, alsook persoonlijke factoren (werden niet gespecificeerd). De studenten blijken nauwelijks beïnvloed te zijn geweest door de Belgische politieke situatie en acties. Deze gegevens sluiten aan bij de studies uitgevoerd door Actiris (2011) en Le Forem (2017) waarbij werd besloten dat economische motivatie ook de voornaamste reden was om een andere taal te leren onder werkzoekenden en werknemers. Hieruit blijkt dat studenten al tijdens hun studie bezig zijn met hun kansen op tewerkstelling. De kansen op tewerkstelling zijn immers groter voor meertalige kandidaten dan voor eentalige personen in België. Bovendien speelt de kans op het verkrijgen van taalpremies ook een belangrijke rol om de taalkennis te ontwikkelen tijdens een tewerkstelling (Le Forem, 2017). In de jaren '90 gaven de Franstaligen vaak aan Nederlands te studeren uit persoonlijke redenen of intellectuele nieuwsgierigheid (Besnehard, 2002). Tegenwoordig gebeurt dit voornamelijk met het oog op een professioneel voordeel.

De meeste ondervraagden zijn begonnen aan hun universitaire opleiding met een lage kennis van het Nederlands. Volgens de eigen inschatting van hun niveau had 50% van de studenten een A-niveau aan het begin van hun universitaire studie, 34% had een B-niveau en slechts enkele studenten hadden een C-niveau. Tijdens hun cursussen bleken de studenten een lichte verbetering te ervaren, maar bereikten ze nooit een hoger taalniveau dan B2. Deze cursussen zijn ook niet bedoeld om een hoger niveau dan B2 te bereiken. De studenten met een zelf geëvalueerd C2-niveau bleven op datzelfde niveau. Dit zou kunnen worden uitgelegd door het feit dat deze deelnemers reeds tweetalig waren voor het begin van hun universitaire studies, mogelijk door een Frans-Nederlandse tweetalige opvoeding of door primaire/secundaire opleiding in een Nederlandstalige school. In het algemeen hebben de studenten zelf geëvalueerd dat hun niveau met een half niveau steeg, bijvoorbeeld van A1 tot A2 en van A2 tot B1. In vergelijking met een enquête die in 2017 werd uitgevoerd onder masterstudenten Communicatiewetenschappen en Burgerlijk ingenieur in het kader van een scriptie aan de UCL (Gustin, 2017) liggen de resultaten in dezelfde lijn. De Gustin analyse heeft ook aangetoond dat het Nederlands niveau bij de meeste geanalyseerde studenten niet hoog genoeg was (A1 of A2) om aan de eisen van de arbeidsmarkt te voldoen, afgezien van enkele studenten die een B1-niveau of hoger scoorden.

Hoewel de (voornamelijk Master-) studenten hebben aangegeven dat ze zich wel bewust zijn van het belang van Nederlands om een baan te vinden, gaf 81,4% van de studenten aan zich niet voorbereid te voelen door hun universitaire studies om Nederlands te gebruiken in een professionele context. Het gevoel dat de universitaire taallessen niet voldoende zijn blijkt een demotiverende invloed op de studenten te hebben gespeeld: slechts de helft van de Masterstudenten kozen om Nederlandse taallessen te volgen op het moment van de enquête, zelfs indien ze zich bewust zijn van het nut van deze taal. Het gebrek aan het dagelijks of frequent gebruik van Nederlands in een Franstalige omgeving heeft een belangrijke en negatieve invloed op de keuze en motivatie van Franstalige studenten (Mettewie, 2008). Door het gebrek aan contact tussen de Franstalige en Nederlandstalige gemeenschappen voelen de studenten zich niet echt gestimuleerd om Nederlands te leren (Mettewie, 2008). Indien het belang van Nederlands duidelijker zou kunnen worden aangegeven aan de studenten aan de universiteit, zouden ze een

positievere attitude aannemen ten opzichte van het Nederlands en dus hun kennis sneller verbeteren (Hiligsmann & Rasier, 2015).

Ook geeft de meerderheid van de studenten (62,5%) aan een voorkeur te hebben om in Brussel te werken. Toch hebben recente studies van Le Forem (2017) en Actiris (2011) aangetoond dat de kennis van zowel Frans als Nederlands van onschatbare waarde is om een hoge functie te bekleden in de hoofdstad van België. Onder de ondervraagden gaf ook 60% aan graag in Wallonië te blijven werken, maar ook daar is de kennis van Nederlands een belangrijke troef voor Franstalige kandidaten. Zelfs in het Franse Lille is kennis van het Nederlands waardevol voor de werknemers door de nabijheid van België en het vermogen om professionele samenwerking na te streven (Kempinaire, 2002).

8.2 Bespreking van de interviews met Le Forem en Actiris

Tijdens de twee interviews uitgevoerd in het kader van deze scriptie kwamen een aantal gelijksoortige thema's naar voor. Ten eerste waren beide agenten van Le Forem en Actiris het eens over het feit dat kennis van Nederlands van groot belang is voor Franstalige werkzoekenden en dat dit een troef is om aan het werk te geraken, voornamelijk in Brussel maar ook in Wallonië. Dit geldt niet enkel voor universitaire afgestudeerden, maar ook voor laaggeschoolde werkzoekenden die iets extra nodig hebben om zichzelf te onderscheiden. De professionele ervaring van deze twee agenten bevestigt dus de resultaten van de recent uitgevoerde studies door Le Forem (2017) en Actiris (2011). Toch kan men opmerken dat de realiteit op de werkvloer niet steeds in overeenstemming is met de keuzes die worden gemaakt in de universitaire wereld. Zelfs wanneer de studenten bewust zijn van het belang van het Nederlands om in Brussel te worden tewerkgesteld (cf. enquête), is het aantal Frans-Nederlands tweetalige afgestudeerden te laag in vergelijking met de vraag. Veel Bachelorstudenten gaven aan dat ze Nederlands zouden studeren tijdens de Master, maar slechts de helft van dit aantal is te vinden in de resultaten van de huidige studie.

Beide getuigen gaven aan dat het Nederlands door Franstaligen vaak wordt onderschat tot wanneer ze in contact komen met werkgevers die Frans-Nederlands tweetalige kandidaten zoeken. De vraag naar Frans-Nederlands tweetalige kandidaten is immers

groter dan het aanbod in Brussel en Wallonië. Beide getuigen verklaarden dit feit door de grote culturele afstand die bestaat tussen de Nederlandstaligen en Franstaligen, omdat beide groepen niet steeds in een sociale context met elkaar in contact komen en dus zelden de behoefte voelen om de andere nationale taal te leren gebruiken. De twee agenten waren het eens over het feit dat de Franstaligen het Nederlands leren wegens economische redenen. Dit gegeven werd ook duidelijk uit de resultaten van de enquête in de huidige studie. De meerderheid van de deelnemers gaven aan dat ze het Nederlands meestal leerden om meer kansen op een goede baan te maken (cf. Enquête).

Volgens de vertegenwoordigers van Le Forem en Actiris hebben meertalige kandidaten meer kansen om een baan te vinden dan eentalige. Wat de gestudeerde richtingen betreft, waren de agenten het eens met het feit dat Nederlands onmisbaar is voor Franstalige Communicatiemedewerkers, nuttig is voor Handelsingenieurs en minder belangrijk is voor de gediplomeerden in Politieke wetenschappen. Toch bleek uit de enquête dat de studenten Communicatiewetenschappen het laagste scoorden betreffende de kennis van Nederlands. Deze richting bevatte het hoogst aantal studenten met een A1 of een A2 niveau Nederlands. Ze werden gevolgd door de richting Politieke wetenschappen, die ook vooral in het A-niveau lagen. De studenten handelsingenieur waren de enige die een voldoende hoog niveau Nederlands (B1 en hoger) hadden om aan de eisen van de arbeidsmarkt te voldoen.

8.3 Et donc ?

8.3.1 Wat is de plaats van het Nederlands in de onderzochte studieprogramma's?

De resultaten in deze scriptie tonen aan dat Nederlands nog een te beperkte plaats binnen de drie onderzochte studieprogramma's inneemt. Afgezien van speciale programma's, zoals immersie-programma's, wordt het belang van de kennis van Nederlands nog vaak onderschat afgaande op de informatie die verzameld werd in deze studie. Het gebrek aan aandacht voor deze taal en kansen om deze taal te oefenen in het dagelijkse leven in Brussel en Wallonië werden als belangrijkste hindernissen aangehaald om geen Nederlands te leren.

Uit de feedback van de ondervraagden studenten, die werd verzameld tijdens de enquête, blijkt dat wanneer studenten Nederlandstalige taalvakken volgden aan de UCL, de inhoud

van deze vakken als “te gemakkelijk” werd omschreven. Bovendien gaven meerdere studenten aan dat het aantal uur Nederlands per week onvoldoende was om de taal onder de knie te krijgen. De meeste studenten hadden slechts één of twee uur Nederlands per week. Ook werd opgemerkt dat de toegepaste methode, namelijk het studeren van woordenschat en lezen van zinnen, niet volstaat. In de meeste gevallen gaven de studenten aan dat ze onvoldoende kans kregen om de taal werkelijk te oefenen, met een gebrek aan ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke vaardigheden. Andere studenten stipten aan dat een goede herhaling en overzicht van de taal nodig was om de vergeten kennis terug op te bouwen, en dat een traag niveau dus geen probleem was.

Deze commentaren zijn natuurlijk de persoonlijke meningen van individuele studenten en moeten dus als dusdanig bekeken worden. Uit de studie bleek dat studenten wel de motivatie hadden om de taal te leren, maar dat ze niet waren overtuigd over de doeltreffendheid van een beperkt aantal uren Nederlands gedurende hun opleiding. Over het algemeen voldeed, op het moment van de enquête, het niveau Nederlands van de studenten niet aan de eisen van de arbeidsmarkt (lager dan B2), zelfs niet indien de studenten lichte vooruitgang bleken te maken tijdens hun studies.

8.3.2 Wat is het belang van Nederlandse taalkennis voor tewerkstelling?

De studies uitgevoerd door Le Forem (2017) en Actiris (2011) zijn belangrijke en betrouwbare bronnen die het belang van Nederlands op de werkvloer naar voren hebben gebracht. Tijdens de twee interviews met Le Forem en Actiris agenten werden de resultaten van de vorige studies bevestigd door de persoonlijke ervaringen van deze getuigen.

Volgens de twee voornaamste tewerkstellingsinstanties van Wallonië en Brussel is het Nederlands een reële troef voor Franstaligen. De vraag naar Frans-Nederlands tweetalige kandidaten is hoger dan het aanbod. Het is dus in het voordeel van de Franstalige kandidaten om de tweede landstaal te leren en zo hun arbeidsmogelijkheden te vergroten. Het bleek in deze scriptie dat het natuurlijk mogelijk is om een duurzame en goede baan te vinden zonder de tweede landstaal te kennen, maar dat de kansen hierop kleiner zijn dan indien men tweetalig is. Wetende dat de meerderheid van de deelnemers in de enquête open stonden voor een tewerkstelling in Brussel, is het belangrijk om aan te duiden dat de kennis van Nederlands daar een reële troef is. Volgens de twee getuigen van Actiris en Le Forem kunnen de Franstalige kandidaten gemakkelijker een baan vinden

zonder het Nederlands te kennen dan het omgekeerd. Toch vereisten ten minste 61% van de Brusselse vacatures de kennis van zowel Frans als Nederlands voor hogere functies (Actiris, 2011).

8.3.3 Hoe kan de situatie worden verbeterd?

8.3.3.1 Immersie

Op vlak van het onderwijs zou het principe van immersie-programma's (Mettewie, 2008) een inspiratie kunnen zijn om de universitaire programma's te herorganiseren. Het onderzoek van Mettewie (2008) heeft aangetoond dat het contact met moedertaalsprekers positief is voor studenten. In deze context zou het relevant zijn om meer vakken in het Nederlands of het Engels (afhankelijk van de nood en de relevantie van het vak) te organiseren binnen de Franstalige programma's. Zo zouden de studenten verschillende onderdelen tijdens hun studies in ten minste twee talen kunnen leren en dus specifieke thema's in twee talen beheersen. Deze vakken in een vreemde taal zouden natuurlijk idealiter door een moedertaalsprekers of gelijkwaardig worden onderwezen. In het programma Handelsingenieur werd dit reeds toegepast: sommige cursussen die deel uitmaakten van het basisprogramma waren beschikbaar in het Engels of in het Nederlands. Op deze wijze kunnen de studenten de woordenschat, de grammatica en de schriftelijke en mondelinge praktijk combineren.

8.3.3.2 Contact met het professionele leven

De studenten gaven aan dat ze redelijk tevreden waren over de informatie die ze hadden ontvangen van de UCL omtrent het belang van Nederlandse taalkennis. Toch was het aantal studenten dat het Nederlands had opgenomen in hun Masterprogramma lager dan in de Bachelor programma's. Om dit probleem aan te pakken zou het nuttig zijn om meer informatiedagen en ontmoetingen te organiseren met deskundigen uit de verschillende betrokken sectoren. Een concreet contact met het professionele leven is belangrijk voor studenten om de reële noden van de arbeidsmarkt te begrijpen. Dit kan ofwel door stages ofwel door informatiedagen en vergaderingen met deskundigen gebeuren. Ook is het belang van het Nederlands niet gelijk voor alle opties, en deze maatregel zou dus aangepast worden aan de noden van de studenten voor hun toekomstige mogelijke carrières.

9. Conclusie

Deze scriptie heeft een zo duidelijk mogelijk antwoord proberen te geven op de vragen “wat is de plaats van het Nederlands in de onderzochte richtingen?” en “wat is het belang ervan op de arbeidsmarkt?”.

Globaal genomen was er een positieve, maar zeer bescheiden, verbetering van de Nederlandse taalkennis onder de ondervraagden. De meeste deelnemers in deze studie gaven aan zich wel bewust te zijn van het belang van de kennis van het Nederlands, maar gaven ook aan zich niet voorbereid te voelen om deze taal toe te passen in een professionele omgeving. Het aantal studenten dat Nederlandstalige vakken volgden, verminderde met de helft in de Master. Dit komt uit het feit dat Nederlandstalige vakken verplicht zijn in de Bachelor maar optioneel zijn in de Master. De gecontacteerde instanties voor tewerkstelling hebben de nood aan Frans-Nederlands tweetalige kandidaten op de arbeidsmarkt benadrukt. Ze gaven aan dat de kansen op tewerkstelling worden beperkt voor Franstaligen die het Nederlands niet machtig zijn, vooral in Brussel. Toch kunnen de Franstaligen dit geen goede kennis van het Nederlands hebben gemakkelijker een baan vinden dan de Nederlandstalige die het Frans niet beheersen. Het belang van taalkennis hangt ook af van de functies en de sectoren. Wat de onderzochte richtingen betreft, verklaarden de twee vertegenwoordigers dat het Nederlands van onschatbaar belang was voor communicatiemedewerkers, matig belang voor handelsingenieurs en niet zo belangrijk voor kandidaten uit Politieke wetenschappen. Toch bleek uit de enquête dat de studenten Communicatiewetenschappen het laagste scoorden betreffende de kennis van Nederlands. Deze richting bevatte het hoogst aantal studenten met een A1 of een A2 niveau Nederlands terwijl een B2 niveau wordt verwacht op de arbeidsmarkt. Verschillende maatregelen zijn mogelijk om deze situatie op te lossen. Bijvoorbeeld zou het immersie-onderwijs een efficiënte en niet te dure maatregel zijn. Meer contacten met het professionele leven zouden ook wenselijk zijn tijdens vergaderingen met deskundigen of tijdens informatiedagen met bedrijven doorheen de studie jaren.

Het belang van het Nederlands voor toekomstige Franstalige generaties in België moet continu worden benadrukt in onderwijsprogramma's, via politieke initiatieven en de media. Bovendien moeten contacten tussen de verschillende taalgroepen worden

aangemoedigd. Het is belangrijk dat de taalkennis van de verschillende taalgemeenschappen binnen België verder wordt opgevolgd in toekomstige studies.

Samenvatting

In deze scriptie werd de plaats van het Nederlands in universitaire studieprogramma's in Wallonië bestudeerd, meer bepaald in de richtingen voor Communicatiewetenschappen, Handelsingenieur en Politieke wetenschappen aan de Université catholique de Louvain (UCL) in Louvain-la-Neuve. Om dit te kunnen bestuderen werd de mening van studenten en experts gevraagd over het belang van het Nederlands. In het eerste deel van de scriptie zal de lezer worden ingeleid tot het onderwerp aan de hand van een theoretische beschrijving van de demografische, economische en universitaire contexten in België. Vervolgens zullen de resultaten van de enquête uitgevoerd onder studenten in de drie geselecteerde richtingen worden besproken, waarbij de beperkingen van hun kennis van deze taal duidelijk worden. Het belang van Frans-Nederlandse tweetaligheid binnen de geselecteerde arbeidssectoren zal bovendien worden toegelicht aan de hand van twee interviews die werden uitgevoerd met experts van de tewerkstellingsinstanties Le Forem en Actiris. Hierdoor zal het mogelijk worden om de Nederlandse taalkennis van de ondervraagde studenten te vergelijken met de verwachtingspatronen van de arbeidsmarkt. Deze studie heeft aangetoond aan dat de plaats van het Nederlands in de bestudeerde richtingen vaak te beperkt is. Een goede Nederlandse taalkennis is echter een pluspunt voor deze groep studenten, voornamelijk binnen de communicatiewetenschappen. Uit de interviews met Le Forem en Actiris is gebleken dat Frans-Nederlandse tweetaligheid een onmiskenbaar pluspunt vormt voor werkzoekenden in Brussel en Wallonië, maar dat het aanbod aan tweetalige kandidaten niet voldoet aan de vraag van de werkgevers. Om aan dit probleem tegemoet te komen werd een uitbreiding van immersie-onderwijs en contact met de arbeidswereld tijdens de studieprogramma's voorgesteld.

Résumé

Ce mémoire étudie la place du néerlandais dans les programmes d'études universitaires wallons, plus précisément dans les options Information et Communication, Ingénieur de Gestion et Sciences Politiques disponibles à l'Université catholique de Louvain à Louvain-la-Neuve. A cette fin, étudiants et professionnels ont été invité à s'exprimer afin de regrouper leurs points de vue sur l'importance du néerlandais. Après avoir introduit le lecteur au contexte démographique, universitaire et économique à travers une partie plus théorique, les résultats d'une enquête réalisée au sein des étudiants des trois options sélectionnées ont été présentés, mettant en avant les lacunes en néerlandais de ces étudiants. Afin de mesurer l'importance du bilinguisme dans ces secteurs, deux interviews ont été réalisées avec Le Forem et Actiris, permettant ainsi de comparer la réalité des étudiants à celle du marché de l'emploi. Cette étude démontre que la place du néerlandais est encore trop restreinte dans les différentes options analysées, alors qu'un bon niveau en néerlandais est bénéfique pour la plupart de ces étudiants, plus particulièrement pour les agents de communication. Il ressort des interviews avec Le Forem et Actiris que le bilinguisme français-néerlandais représente une plus-value non négligeable en Wallonie mais surtout à Bruxelles, et que l'offre de candidats bilingues est inférieure à la demande émanant des employeurs. Afin de contrer ce problème, deux solutions sont proposées : l'éducation sous forme d'immersion et un contact plus fréquent et concret avec le monde professionnel à travers les études.

10. Literatuurlijst

ACCAPUTO Aurélien, BAYENET Benoît, PAGANO Giuseppe, « Le plan Marshall pour la Wallonie », *Courrier hebdomadaire du CRISP*, 2006/14 (n° 1919-1920), p. 5-73. DOI : 10.3917/cris.1919.0005. URL : <https://www.cairn.info/revue-courrier-hebdomadaire-du-crisp-2006-14-page-5.htm>
Geraadpleegd op 22/03/2018

Actiris.Brussels, www.actiris.be

Analyse UFAPEC, *L'apprentissage d'une seconde langue dès le plus jeune âge : quels bénéfices ?*, N° 33.14, 2014
<http://www.ufapec.be/nos-analyses/3314-2e-langue-precoce.html>
Geraadpleegd op 27/04/2017

ANCKAERT, Philippe; ETIENNE, Dany, *Het aanbod Nederlands in het hoger onderwijs in Franstalig België* (Louvain-la-Neuve). In: HILIGSMANN Philippe, *Met Nederlands aan de slag/Au travail, en néerlandais. Actes du symposium.*, 2009, p. 29-40

Belgium.be, 2017

https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gewesten
Geraadpleegd op 15/05/17

BESNEHARD Antoine, *Quelles stratégies d'enseignement du néerlandais des affaires pour un public francophone débutant ? Réflexions préliminaires à une recherche sur la didactique du néerlandais des affaires*, p 281-292 in HILIGSMANN Philippe, *Het Nederlands in Frankrijk en in Franstalig België : wetenschappelijk en didactisch benaderd*, 2002, Université Charles-de-Gaule, Lille 3

BRAUN Alain, *Immersion et ouverture à l'altérité* in *Langage et l'Homme (Le) : Recherches Pluridisciplinaires sur le Langage* (2014)

Circulaire n°15 (JMN/00/D1/circ15), Bruxelles, 2000
http://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/25046_000.pdf

DEMOTTE Rudy, *Plan Marshall 2.vert : la poursuite de la réussite !*, 2014
<http://demotte.cfwb.be/plan-marshall-2vert-la-poursuite-de-la-r-ussite-0>

DOPPAGNE Benoit, *Le Plan Marshall wallon fête ses 10 ans. Avec quel bilan ?*, 2015
https://www.rtb.be/info/belgique/detail_le-plan-marshall-wallon-fete-ses-dix-ans-avec-quel-bilan?id=9066475
Geraadpleegd op 24/03/2018

ETNIC, 2015-2016 – *Enseignement secondaire ordinaire*, 2017
http://www.etic.be/index.php?eID=tx_securedownloads&u=0&g=0&t=1523384777&hash=23d8b514a8eece3a03a1aea65fa76b516b3a62fe&file=/fileadmin/Statistiques/publications/2015-2016/1516_V6_volume_complet.pdf
Geraadpleegd op 9/04/18

Economie.wallonie.be, *Plan Marshall 2.Vert*
<http://economie.wallonie.be/content/plan-marshall-2vert>
Geraadpleegd op 15/04/2018

European Commission, *Eurobarometer: Europeans and their languages*, 2006
http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf
Geraadpleegd op 25/04/2017

European Commission, *Special Eurobarometer: Europeans and their languages*, 2012
http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf
Geraadpleegd op 19/12/2017

GERARD Laurent, *Le néerlandais, de loin la seconde langue principale*, La Libre, 2011
<http://www.lalibre.be/actu/belgique/le-neerlandais-de-loin-la-principale-seconde-langue-51b73235e4b0de6db9755348>
Geraadpleegd op 15/11/2017

VANDORPE Gilles, TCHINDA Charlie (UNIZO vzw, Graydon Belgium nv en UCM), *Het KMO-Rapport: De financieel-economische gezondheid van de Vlaamse, Brusselse en Waalse KMO in beeld*, 2016
https://www.unizo.be/system/files/downloads/andere/2016_-_graydon_-_kmo_rapport_belgie_nl_web_0.pdf
Geraadpleegd op 13/03/17

VANDORPE Gilles, TCHINDA Charlie (UNIZO vzw, Graydon Belgium nv en UCM), *Le rapport PME : Aperçu de l'état de santé économique et financière des PME belges*, 2017
https://www.unizo.be/sites/default/files/graydon_-_kmo_rapport_belgie_2016_fr.pdf
Geraadpleegd op 24/03/2018

GINSBURGH Victor & WEBER Shlomo, *La dynamique des langues en Belgique*, In: *Regards Economiques*, Vol. 42, p 1-10, 2006

Gustin, Charlotte. *Het Nederlands aan het einde van een universitaire opleiding in Franstalig België : een casestudy onder masterstudenten communicatiewetenschappen en burgerlijk ingenieur*. Faculté de philosophie, arts et lettres, Université catholique de Louvain, 2017. Prom.: HILIGSMANN, Philippe.

HILIGSMANN Philippe, *Met Nederlands aan de slag/Au travail, en néerlandais. Actes du symposium.*, 2009, p. 29-40

HILIGSMANN Philippe, *Pourquoi diable Nederlands leren?*, La Libre, 2009
<http://www.lalibre.be/debats/opinions/pourquoi-diable-nederlands-leren-51b8a9aee4b0de6db9b65e6d>
Geraadpleegd op 20/03/17

HILIGSMANN, Philippe ; RASIER, Laurent. *L'enseignement-apprentissage du néerlandais en Fédération Wallonie-Bruxelles : Objectifs, méthodes, résultats*. Pertinence du néerlandais dans la Région du Nord de la France (Université Lille 3 - Villeneuve d'Ascq, 30/09/2015)
Geraadpleegd op 15/03/2017

JANSSENS Rudi, *Taalgebruik in Brussel en de plaats van het Nederlands*, *Brussels Studies* [Online], Algemene collectie, document 13, Online op 07/01/2008
<http://brussels.revues.org/515>
Geraadpleegd op 12/01/2017

KEMPINAIRE Valérie, *L'enjeu économique du néerlandais* in HILIGSMANN Philippe, *Het Nederlands in Frankrijk en in Franstalig België : wetenschappelijk en didactisch benaderd*, 2002, Université Charles-de-Gaule, Lille 3

Knack.be, *Steeds meer bedrijven bieden cursus Nederlands op de werkvloer aan*, 2012
<http://www.knack.be/nieuws/belgie/steeds-meer-bedrijven-bieden-cursus-nederlands-op-de-werkvloer-aan/article-normal-68431.html>
Geraadpleegd op 29/04/17

La Libre, *1,4 milliard d'euro pour le Plan Marshall*, 2005
<http://www.lalibre.be/actu/belgique/1-4-milliard-d-euros-pour-le-plan-marshall-51b88b62e4b0de6db9ac9dea>
Geraadpleegd op 15/04/2018

LAMBERT André & LOHLE-TART Louis, *"Combien de Bruxellois flamands aujourd'hui et demain dans la région de Bruxelles-Capitale ?*, ASBL ADRASS, 2010
<http://adrass.net/WordPress/wp-content/uploads/2010/09/NLZBXL.pdf>
Geraadpleegd op 10/10/2017

LAMFALUSSY Christophe, *5,3% de Flamands à Bruxelles*, La Libre Belgique, 2010
<http://www.lalibre.be/actu/belgique/5-3-de-flamands-a-bruxelles-51b8c37ce4b0de6db9bd3f84>
Geraadpleegd op 20/04/2017

METTEWIE Laurence, *De taal van de andere gemeenschap leren. De invloed van contact op taal(leer)attitudes t.a.v. het Nederlands en het Frans in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel*, in Muylaert, Gwen. "Een onderzoek naar de Nederlandse en Franse leesvaardigheid in het Stimulerend Meertalig Onderwijs in Brussel (STIMOB).", 2008

LEBRUN Sophie, *Langues à l'école: imposées ou au choix, un peu ou beaucoup*, La Libre, 2003
<http://www.lalibre.be/actu/belgique/langues-a-l-ecole-imposees-ou-au-choix-un-peu-ou-beaucoup-51b87c53e4b0de6db9a823e9>
Geraadpleegd op 11/09/2017

Le Forem, *Faut-il être bilingue pour travailler en Wallonie ?*, Veille, analyse et prospective du marché de l'emploi (AMEF), 2017
https://www.leforem.be/MungoBlobs/405/778/201701_Focus_Faut_il_etre_bilingue_pour_travailler.pdf
Geraadpleegd op 12/10/2017

Observatoire bruxellois de l'Emploi, *Les exigences linguistiques sur le marché du travail et les connaissances linguistiques des demandeurs d'emploi bruxellois*, Actiris, 2011

<http://www.actiris.be/Portals/36/Documents/FR/Les%20exigences%20et%20connaissances%20linguistiques.pdf>

Geraadpleegd op 18/11/2017

PERNELLE Lorette & METTEWIE Laurence, *CLIL in Wallonië, Franstaligen leren graag Nederlands*, in "Levende Talen Magazine", 2013

Plan Marshall Wallonie 4.0, 2018

<http://planmarshall.wallonie.be>

Geraadpleegd op 14/02/2018

REBTS Marie-Ève, *Langues : pourquoi sommes-nous si slecht?*, in "Le Soir Studeo", 2012

<http://studioweb.lesoir.be/studeo/études/langues-pourquoi-sommes-nous-si-slecht>

Geraadpleegd op 23/03/17

RTBF.be, *48% des jeunes Wallons choisissent le néerlandais comme deuxième langue*, 2012

https://www.rtbf.be/info/regions/detail_48-des-jeunes-wallons-choisissent-le-neerlandais-comme-deuxieme-langue?id=7832541

Geraadpleegd op 25/04/17

RTL TVI, *Les jeunes Wallons se tournent vers l'apprentissage de l'anglais plutôt que du Néerlandais : la N-VA ne serait pas innocente à ce constat*, 2015

<http://www.rtl.be/info/belgique/societe/les-wallons-se-tournent-vers-l-apprentissage-de-l-anglais-plutot-que-du-neerlandais-la-n-va-ne-serait-pas-innocente-a-ce-constat-705798.aspx>

Geraadpleegd op 25/04/17

Statbel, *Structure de la population*, 2017

<https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/structure-de-la-population>

Geraadpleegd op 14/07/2017

Statbel, *Werk & Opleiding*, 2017

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding>

Geraadpleegd op 23/03/2018

THEISSEN Siegfried; HILIGSMANN Philippe, *Het Nederlands in Wallonië. Frans alleen volstaat niet meer / Le néerlandais en Wallonie. Le français ne suffit plus*, De Franse Nederlanden/Les Pays-Bas français, Vol. 25, p. 32-47, 2000

Unizo, *Aantal KMO's in Vlaanderen, Brussel en Wallonië*, 2016

https://www.unizo.be/sites/default/files/aantalkmos_0.pdf

Geraadpleegd op 25/10/17

VAN PARIJS Jonathan, WAUTERS Sven, *Les connaissances linguistiques en Belgique*, Centre de Recherche en Economie, Faculté Universitaire de Saint-Louis, 2006

http://centres.fusl.ac.be/cerec/document/2006/cerec2006_7.pdf

Geraadpleegd op 14/04/2017

VERDUYN Fabienne, *La démographie des entreprise*, 2013

[http://www.nbbmuseum.be/wp-](http://www.nbbmuseum.be/wp-content/uploads/2013/10/f/documentation/demographie%20des%20entreprises.pdf)

[content/uploads/2013/10/f/documentation/demographie%20des%20entreprises.pdf](http://www.nbbmuseum.be/wp-content/uploads/2013/10/f/documentation/demographie%20des%20entreprises.pdf)

Geraadpleegd op 24/03/18

